

SPRÁVY O ŠTUDIJNEJ CESTE SLOVENSKÝCH DÔSTOJNÍKOV PO NEMECKU A OKUPOVANÝCH KRAJINÁCH V AUGUSTE A SEPTEMBRI 1940.¹

IGOR BAKA - MAREK MEŠKO

BAKA, I. – MEŠKO, M.: Reports on the study tour of Slovak officers throughout Germany and the occupied countries in August and September 1940.

Vojenská história, 4, 12, 2009, pp. 100–125 Bratislava.

The authors lean on the fact that the Slovak Army should have been built on the German matrix. There was a decisive milestone – the reorganising of the army in October 1940. The work deals with the change of the relations among the German counselling authorities and the Minister of Defence Ferdinand Čatloš after the return of the Slovak military delegation from Germany in September 1940. We can find two contemporary reports on the abovementioned study tour in the German Archive – The Military Archive (Bundesarchiv-Militärarchiv) in Freiburg (Bundesrepublik Deutschland) preserved in the fund RH 31 – Verbindungs-Kommandos und Stäbe. The author of one of them is colonel lieutenant von Langsdorff, who was a member of the German military mission in Slovakia and accompanied the Slovak delegation during the trip. The second document is a report of Anton Ciprich from the Military Academy, containing his personal impressions from the trip. The report was preserved both in its Slovak original as well as the translation.

Military History. Slovakia. WWII. German-Slovak relations. Archiving documents.

Postavenie slovenskej armády voči nacistickému Wehrmachtu v rokoch druhej svetovej vojny bolo determinované už v ochrannej zmluve z 23. marca 1939. Podľa jej 3. článku si nacistické Nemecko zabezpečilo dohľad nad organizovaním slovenskej armády. Jej výstavba preto od začiatku prebiehala v súčinnosti s Nemeckou vojenskou komisiou (Deutsche Militärkommission) a od novembra 1939 Nemeckou vojenskou misiou (Deutsche Heeresmission)² a Nemeckou leteckou misiou (Deutsche Luftwaffenmission) na Slovensku.³

Obidve misie mali pôsobiť ako poradné orgány pre slovenské Ministerstvo národnej obrany. Podľa nemecko-slovenskej zmluvy z 9. októbra 1939 nemali mať žiadne veliace právomoci, voči MNO mali mať poradnú funkciu, mohli byť však kedykoľvek „zasvätené“ do jeho nariadení. Slovenská armáda sa mala pod ich drobnohládcom od začiatku budovať pod-

1 Materiál bol spracovaný ako súčasť grantu APVV č. 0352-07 Slovensko-nemecké vzťahy v rokoch 1938-1945 v dokumentoch.

2 Pri preklade nemeckých názvov misií sa pridržujeme dobových dokumentov slovenskej proveniencie. V skutočnosti napríklad termínom Heer sa označuje pozemné vojsko.

3 Na čele Nemeckej vojenskej misie bol pôvodne genpor. Franz Barckhausen, začiatkom novembra ho vystriedal genpor. Paul von Otto. Na čele Nemeckej leteckej misie stál plk. Erhardt Krüger.

la nemeckého vzoru. Významným medzníkom v tejto súvislosti bola jej reorganizácia v októbri 1940. Súčasťou vzájomnej spolupráce bola tiež účasť slovenských dôstojníkov na rôznych kurzoch a školeniach na území Ríše, ale aj rôzne návštevy, ktoré mali mať pre slovenskú stranu vzdelávací charakter.

Podľa hlásení šéfa Nemeckej vojenskej misie genpor. Paula von Otta nebola spolupráca obidvoch misií s ministrom národnej obrany spočiatku ideálna. Čatloš sa totiž obával prílišného zasahovania nemeckej strany do svojich kompetencií. K zmene v spolupráci s Čatlošom došlo podľa jednej zo štvrtročných správ Nemeckej vojenskej misie po návrate slovenskej vojenskej delegácie zo služobnej cesty v Nemecku v septembri 1940.⁴

O priebehu spomínanej služobnej cesty sa v Spolkovom archíve – Vojenskom archíve (Bundesarchiv-Militärarchiv) vo Freiburgu (Spolková republika Nemecko) zachovali dve dobové správy, ktoré sú uložené vo fonde RH 31 – Verbindungs-Kommandos und Stäbe. Autorom jednej je podplukovník von Langsdorff, ktorý bol príslušníkom Nemeckej vojenskej misie na Slovensku a jeho úlohou bolo sprevádzať slovenskú delegáciu počas celého pobytu. Druhý dokument je správa stot. pech. Antona Cipricha z Vysokej vojennej školy, ktorá obsahuje jeho osobné dojmy z tejto cesty. Táto správa sa zachovala tak v slovenskom origináli, ako aj v nemeckom preklade.

Treba povedať, že cesta slovenskej vojenskej delegácie v auguste a septembri 1940 mala z nemeckej strany veľký propagačný význam. Nemci chceli Slovákom ukázať, aká vyspelá je ich armáda, ako aj celá spoločnosť a presvedčiť ich, že jedine príklon k Nemecku môže zaručiť ďalší vývoj Slovenskej republiky. Nie náhodou sa táto akcia uskutočnila krátko po skončení víťazného západného ťaženia, ktorého dôsledkom bola najmä porážka Francúzska, teda jednej zo západných veľmocí. Toto konštatovanie tvorí podstatu publikovanej správy podplukovníka von Langsdorffa, ktorého úlohou bolo ukázať, aký dojem na slovenských dôstojníkov ich cesta zanechala. Jeho správa dokazuje veľkú snahu nemeckej strany „ohúriť“ Slovákov. Nielen pri odborných vojenských inštruktážach, ale tiež pri prezentácii úrovne každodenného života v Nemecku. Svedčia o tom napríklad Langsdorffove siahodlhé popisy vybavenia hotelov, v ktorých slovenská delegácia bývala.

Podľa hlásení z tejto cesty to, čo Čatloš a jeho delegácia videli, na nich zanechalo veľký dojem a v konečnom dôsledku sa podpísalo pod ďalšiu spoluprácu. O tom, že nemecká strana bola úspešná, svedčí aj samotná správa stotníka Cipricha, v ktorej vyjadril svoje nadšenie zo života v nacistickom Nemecku a z úrovne pripravenosti nemeckého Wehrmachtu. Je pritom zarážajúce, že vojenské úspechy nemeckej armády Cipricha natolko zaslepili, že sa netajil (aspoň v prezentovanej správe) obdivom k samotnému nacistickému režimu. Druhá vec, samozrejme je, aké pohnútky ho viedli k napísaniu tejto správy (do akej miery ju ako študent Vysokej vojennej školy písal dobrovoľne), keďže ako je známe, patril k aktívnym príslušníkom odboja a neskôr aj SNP. Prítom podľa niektorých prác bol do odboja zapojený už v roku 1939⁵, uvedené tvrdenia je preto zaujímavé konfrontovať s publikovanou správou. Na druhej strane je fakt, že blesková porážka Francúzska v lete 1940 výrazne zapôsobila na nejedného slovenského dôstojníka, včítane tých, ktorí sa neskôr pridali k odboju. Tu treba pre úplnosť dodať, že cesta sa uskutočnila v čase, keď v slovenskej armáde vrcholili prípravy na jej reorganizáciu podľa nemeckého vzoru, k čomu došlo v októbri 1940.

Správa pplk. Langsdorffa je však zaujímavá aj z toho dôvodu, že plasticky zachytáva jeho

4 SNA, f. Alexandrijský archív, II C 938, D 5 626 806-827, správa Nemeckej vojenskej misie z 19. 10. 1940.

5 ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Z.: Už jen vzpomínky? (K nedožitým pětásmdesátinám plk. gšt. Antona Cipricha). In: *Národní osvobození*, 19, 1992, s. 7.

dojmy z každodenného života v Nemecku a okupovaných krajinách v sledovanom období. Cenný je tiež jeho popis lokalít navštívených slovenskou delegáciou, kde ešte pred nedávnym zúril boje.

K uverejneným dokumentom bol priložený tiež program celej cesty, ako i menný zoznam všetkých slovenských dôstojníkov, ktorí sa jej zúčastnili. Tento dokument však nepublikujeme. Je na ňom 68 mien, pričom väčšina dôstojníkov bola z Vysokej vojennej školy v Bratislave⁶ a z Vojenskej akadémie v Banskej Bystrici⁷ (11 akademikov). Medzi najvýznamnejších členov delegácie (okrem Čatloša) patrili budúci generáli plk. gšt. Augustín Malár (v tom čase veliteľ Vysokej vojennej školy a zároveň veliteľ 1. divízie v Trenčíne) a plk. del. Jozef Turanec (veliteľ delostrelectva), pplk. pech. Ján Imro (veliteľ Vojenskej akadémie), pplk. gšt. Rudolf Pilfousek, pplk. intendantcie Vojtech Baumann.⁸

* * *

Dokumenty sú publikované podľa zaužívaných pravidiel na vydávanie prameňov k novším dejinám. Sú uverejnené v plnom znení. V prípade, že dokument bol porušený, resp. nečitateľný, je miesto graficky označené [...]. Dokument 1 je uverejnený v slovenskom preklade, dokument 2 je v origináli v slovenskom jazyku. Editori v ňom opravili len zjavné chyby a preklepy, do textu v snahe o jeho autenticitu inak nezasahovali. V poznámke opravili skomolené názvy mien a obcí. V záhlaví oboch dokumentov je obsahový regist, ktorý je dielom editorov. V dokumente 2 bol jeden odstavec zabielený a prepísaný rukou, preto ho uvádzame v kurzíve.

6 Slávnostne otvorená bola 16. februára 1940. Jej prvým veliteľom bol plk. gšt. Augustín Malár. Kritériá pre prijatie na túto školu boli nasledovné: dôstojník (pechoty, jazdeckta, delostrelectva, letectva) v hodnosti nadporučíka alebo stotníka, vo veku 25 – 35 rokov, s aspoň štvorročnou radovou službou. Výučba na škole mala byť trojročná. Mala dva študijné smery (oddelenia) – generálneho štábu a intendantstva. Bližšie pozri CSÉFALVAY, F. a kol.: *Vojenské dejiny Slovenska*. V. zväzok 1939-1945. Bratislava 2008, s. 29.

7 Vojenská akadémia bola slávnostne otvorená 15. novembra 1939 ako vyššia vojenská škola, ktorej cieľom bolo zaistiť odborne školený dorast dôstojníkov (poručíkov z povolania). Jej prvým veliteľom bol pplk. pech. Ján Imro. Tamže.

8 Okrem nich tu bolo 8 majorov, 20 stotníkov, 18 nadporučíkov, 5 poručíkov a 11 akademikov.

Dokument 1

SPRÁVA PODPLUKOVNÍKA V. LANGSDORFFA O ŠTUDIJNEJ CESTE SLOVENSKÝCH DÔSTOJNÍKOV PO NEMECKU A PO OBSADENÝCH ÚZEMIACH BELGICKA A FRANCÚZSKA

podplukovník v.⁹ Langsdorff

Bratislava, 13. septembra 1940

Študijná cesta slovenských dôstojníkov
po Nemecku a po obsadených územiach
Belgicka a Francúzska v časovom rozmedzí od
21. 8. do 6. 9. 1940
(len pre vojenskú misiu a letectva¹⁰)

Na ceste sa zúčastnili v prílohe uvedení dôstojníci pod vedením ministra obrany generála Čatloša.¹¹

Z nemeckej strany sa z Nemeckej vojenskej misie zúčastnil: nadporučík v. Langsdorff

Z prideleneckej skupiny Berlín¹² sa zúčastnili: major v. Brockdorff

a od 29. 8. : major Lens (škola pech¹³. Döberitz),

kapitán Antonius (OKW, odd. zahraničie)

kapitán Köber (poddôst. škola Postupim),

štábný kapitán¹⁴ Braun (pridelenecká skupina Berlín),

a tajomník Kafsky (pridelenecká skupina Berlín).

Aby som si mohol zachovať nadhľad nad plnosťou dojmov, musím dôležité prežitky uviesť v poradí podľa jednotlivých dní. Na konci potom zhrniem jednotlivé výnimočné body.

21. 8. popoludní o 18³⁰ prebehla na železničnej stanici Bratislava za pomoci čestnej jednotky Brannej moci a čestných delegácií Strany¹⁵ a za prítomnosti vyšších dôstojníkov, ministrov, atď., najmä za prítomnosti ministra vnútra Š. Macha¹⁶ slávnostná rozlúčka s delegáciou slovenských dôstojníkov, na čele ktorých stál minister obrany. Vzhľadom na prednesené prejavy sa odchod vlaku zdržal, takže vlak vybavený vďaka železnici výnimočne trom špeciálnymi vozňami, odišiel s 15-minútovým oneskorením. Všetci páni mali dostatok

9 v. – von.

10 Správne: Nemeckú vojenskú misiu a Nemeckú leteckú misiu.

11 Minister národnej obrany gen. I. triedy Ferdinand Čatloš (10.10.1895 Liptovský Svätý Peter – 16. 10. 1972 Martin).

12 Oficiálny názov: Attachégruppe in den Generalsstab des Heeres.

13 pechoty.

14 Zahlmeister – v administratívnych zložkách hodnosť na úrovni kapitána bojových jednotiek pozemného vojska.

15 Hlinkovej slovenskej ľudovej strany – HSLS.

16 Alexandra Macha.

miesta, a akonáhle sa vlak pohol zo stanice Bratislava, urobili si vo veľkej miere pohodlie. Keďže sa týmto v Heidebrecku zmeškal prípoj, tieto tri špeciálne vozne a jeden spací vozeň nakoniec pokračovali ďalej ako špeciálny vlak. Celý transport dorazil na berlínsku železničnú stanicu na Friedrichstrasse namiesto o 10¹⁰ o 12¹⁵.

Na privítaní na stanici (nástupišti) na Friedrichstrasse sa zjavili generál pechoty Erfurth¹⁷, ako aj páni prideleneckej skupiny, na čele s podplukovníkom v. Hellenthinom.¹⁸ To mi spôsobilo nesmiernu radosť, pretože generál Erfurth bol v období rokov 1924 – 1927 mojim veliteľom práporu v Kostnici. V prijímacej miestnosti na železničnej stanici Friedrichstrasse sa predniesli uvítacie prejavy a uskutočnilo sa predstavovanie slovenských dôstojníkov. Pri zadnom vchode do stanice sa rozostavila čestná rota, ktorú si generál Čatloš prezrel. Rota urobila výborný dojem a z vyjadrení slovenských dôstojníkov, ktorí ešte mohli sledovať odchod roty, som vyrozumel, že ich ohromila. Zatiaľ čo generál Čatloš s plukovníkmi Malárom a Turancom, podplukovníkmi Pilfouskom, Imrom a podplukovníkom Hrábkom¹⁹ (pobočníkom) odišli autom do hotela Adlon, kde boli ubytovaní, ubytovali sa ostatní páni spolu so mnou v blízko ležiacom hoteli Central. Ubytovanie v hoteli Central bolo veľmi dobré, tento výborný hotel som dovtedy nepoznal.

O 15³⁰ sa uskutočnila spolu s dôstojníkmi ubytovanými v hoteli Adlon návšteva ministra u generálplukovníka Fromma²⁰, zatiaľ čo sa ostatní dôstojníci spolu so mnou zúčastnili o 15⁴⁵ slávnostného jedla. Počas slávnostného kladenia venca, ktoré sa konalo za prítomnosti veliteľa mesta Berlín generálporučička Seiferta²¹, na slovenských dôstojníkov znovu urobil veľký dojem pochod čestnej roty.

O 19³⁰ sa v kasíne strážneho pluku na Seydlitzstrasse konala za prítomnosti generálplukovníka Fromma večera na uvítanie. Okrem dôstojníkov, ktorí sú z oblasti berlínskej posádky, boli prítomní aj velitelia neskoršie navštívených škôl aj s niekoľkými pánmi. Slovenskí dôstojníci mali na sebe svoje nové uniformy, ktoré vyzerajú lepšie bez čapice ako s čapicou (spôsob vyhotovenia čapice ešte trpí detskými nemocami, mala by byť podľa nemeckého vzoru, no chýba jej ešte švih, spôsob jej vyhotovenia pripomína portierskú čapicu).

V súvislosti s týmto večerom je zaujímavé uviesť, že generál Čatloš prečítal v nemeckej reči pripravený krátky ďakovný prejav a potom už neskôr hovoril iba voľne, a jeden dôstojník viac-menej uspokojujúco prekladal. Jedlo bolo vynikajúce s chodom z rýb a mäsa, dezertom, sektom, kávou a ďalšími rafinovanosťami. Tak ako tu, tak aj neskôr nemohlo byť o nejakej núdzi vládnucej v Nemecku ani reči. Veľká časť pánov sa veľmi skoro premiešala s nemeckými dôstojníkmi sediacimi pri stoloch, takže večer potom prebiehal harmonicky. Do hotela sme sa vrátili až po dvanástej hodine. Jeden slovenský dôstojník, ktorý toho vypil trochu viac, a ktorý sa počas vystupovania z auta pred hotelom správal menej korektne, bol neskôr potrestaný generálom Čatlošom. Z toho vyvodzujem, že minister dbal veľmi na to, aby sa páni slušne a korektne správali, zasahoval veľmi ostro a vraj v priebehu cesty potrestal 10 až 12 dôstojníkov; následne 6 mladších dôstojníkov, ktorí zaspali, ako aj jeho brat²², ktorý si dovoľoval rôzne veci, dostali hneď po 14 dni domáceho väzenia.

17 Waldemar Erfurth (4.8.1879, Berlín – 2.5.1971, Tübingen). Do hodnosti generála pechoty bol povýšený 1. apríla 1940. V čase študijnej cesty slovenských dôstojníkov bol hlavným ubytovateľom (Oberquartiermeister) OKH.

18 Horst von Mellenthin (31.7.1904, Hannover – 8.1.1977, Wiesbaden), šéf Attacheegruppe na OKH.

19 Ide asi o dôstojníka z nemeckej strany, keďže v zozname slovenskej delegácie sa nenachádza.

20 Friedrich Fromm (8.10.1888, Berlín – 12.3.1945, Brandenburg-Görden), veliteľ záložného vojska.

21 Waldemar Seifert.

22 Vojenský akademik Dušan Čatloš.

23. 8. skoro ráno sme odcestovali autami a autobusmi do pechotnej školy v Döberitz²³, kde sa na miestnom cvičisku konali ukážky. Jedenkrát formálna demonštrácia ľahkých a ťažkých pechotných zbraní a rozčlenenie streleckej roty, ďalej bojová ukážka v ostrých streľbách posilneného práporu. Veľmi dobre pripravená streľba, sledovala sa z dvoch rozličných stanovísk, pričom sa dal vynikajúco rozoznať veľký účinok ťažkých pechotných zbraní, ktoré veliteľ práporu ponechal stáť pred druhým stanoviskom tak, aby boli k dispozícii (vrátane jednej sekcie ťažkých guľometov), a aby bolo vidieť veľkú údernú silu pechoty pri prielome. Slovenskí dôstojníci sa podivovali najmä nad tým, že sa pri strieľaní z ľahkých a ťažkých guľometov, ako aj pri hádzaní ručnými granátmi nebral ohľad na bezpečnostné predpisy, tzn., že sa všetko odohrávalo prirodzene, bez toho, aby sa obraz boja prerušoval vlajkovými signálmi, a. i.

Pred obedom, ktorý sa uskutočnil v Olympijskej dedine, sa konala jej prehliadka aj s jej peknými zariadeniami. Potom o 13,15 sa konal spoločný obed v dome dôstojníkov. Aj tu bolo jedlo znova vynikajúce. K jedlu sme dostali studenú kačicu a mohli sme pritom obdivovať veľmi peknú misu, darovanú jedným z predtým tam odvelených slov. dôstojníkov.

Poobede sa konala ukážka v škole (proti) vzdušnej ochrany jednotiek. Najskôr krátky referát o členení a výzbroji jednej roty. Potom následne príprava jednej divízie pechoty. Napriek zlému počasiu sa zjavili aj letci, ktorí sa približovali útočiac zozadu, prechádzali do letu strmhlav, a už len týmito svojimi výkonmi uvádzali slovenských dôstojníkov do obrovského úžasu.

O 16.00 sa začala spiatočná cesta do Berlína. Takmer pre všetkých dôstojníkov bolo veľmi dôležité nakupovanie v Berlíne. Všetci mali so sebou aj civil, avšak s civilom nosili, tak ako s uniformou, svoje hnedé kožené kabáty. Keďže dôstojníci si so sebou vzali nemecké peniaze už v Bratislave, a keďže mohli získať peniaze pri tunajšom kurze približne 5 ku 1²⁴, zdalo sa im všetko nesmierne lacné. Časť dôstojníkov sa zaujímala o kabarety a varieté; iní zase o divadlo, či revue, každopádne mali veľkú chuť niečo podniknúť. Väčšina z dôstojníkov ubytovaných v hoteli Central jedávala so mnou. Tak večera, ako aj raňajky boli vždy veľmi chutné a syté, a keď sa ešte vezme do úvahy, že sme pri návštevách útvarov vždy dostali ešte ďalšie výborné jedlo, bolo toho čoskoro priveľa. Sám mám pocit, že som napriek pomerne dosť náročnej ceste pribral.

24. 8. skoro ráno sme znovu vyrazili autami a omnibusmi do Wünstorfu, aby sme si prezreli školu obrnených jednotiek. Po úvodnom referáte sa konalo poľné cvičenie, pričom sa predvádzal útok na širokom fronte, ďalej sa ukazovalo nasadenie jednej roty streleckého pluku na obrnených transportéroch. Toto cvičenie bolo veľmi poučné a zaujímavé, bolo možné sledovať silu a nápor, ktorý je tejto zbrani vlastný. Výnimočnú pozornosť vzbudzovalo prevedenie delostreleckej paľby a tých momentov boja, ktoré sa pri slovenských cvičeniach nikdy nerobia. Na konci vojaci predviedli jednotlivé zbrane, zariadenia, vozidlá, rozličné tanky a obrnené transportéry (pri tom okúzľujúci žart, že tento transportér bol iba atrapou) (na Západe ešte vraj nemohli byť všetky jednotky vybavené týmto obrneným transportérom). Celé to uzatvárali prednáška a prehliadka blízko ležiacej školy pre motorizovanie vojsk, potom prehliadka školeného vybavenia, technických zariadení, atď., ktoré sa všetky nachádzali na vysokej úrovni. Zo všetkých jednotlivých vecí nás tiež uchvátila jedna z nich, chladiace zariadenie, ktoré môže dosiahnuť až -60 stupňov. V ňom sa testujú motory a aj zbrane, aby sa overila ich výdrž, resp. reakcia motorov, atď. Taktiež nám predviedli všetky motorové vo-

23 Truppenübungsplatz Döberitz.

24 Oficiálny kurz marky voči slovenskej korune (nadhodnotený asi o polovicu) bol 1 RM : 11, 62 Korún slovenských.

zidlá používané pozemným vojskom, od Pkw.²⁵ až po húsenkový ťahač. Údiv Slovákov nad všetkými týmito mnohými motorovými vozidlami a obrovským – rozsiahlym technickým prístrojovým vybavením bol často taký veľký, že títo muži úplne strácali reč.

Prehliadka školy obrnených jednotiek sa skončila raňajkami, takže sme už o 17,00 boli spať na hoteli. Páni tak mali znovu príležitosť sa poobzerať po meste a ísť aj na svoje obľúbené nákupy. Pre jednotlivé veci, ako napríklad fotoaparáty, ktoré boli veľmi obľúbené, dostali títo páni osvedčenie od Hlavného veliteľstva pozemného vojska, že si ich môžu zakúpiť. Pre mnohé ženy sa zakúpili jantárové náhrdelníky, skladacie dáždnyky (v hodnote 37 ríšskych mariek), atď. Slováci sú úplne posadnutí nakupovaním maličkostí, stojanov pre plniace perá, zapalovačov, a. i., ktoré mohli prirodzene vďaka dobrému kurzu kúpiť oveľa lacnejšie ako na Slovensku.

25. 8. (nedeľa) bol určený ako oddychový deň. Zorganizoval som pre slovenských dôstojníkov trojhodinovú „vyhliadkovú jazdu“, počas ktorej som im ukázal vlastne všetko, čo sa v Berlíne vidieť dá. Páni boli nevýslovne spokojní. Popoludnie mali potom páni celé len pre seba. Večer som bol osobne s dvoma pánmi v „Traube“, kde sa mi vďaka ľsti a úskoku podarilo zohnať miesto. V celom Berlíne sú všetky lokály, kiná, divadlá, varieté, atď. neustále naplnené, čo sa vzťahuje mimo iné nielen na skutočnosť, že ľudia nemajú inú možnosť ako míňať svoje peniaze, ale aj preto, že mnohí dovolenkári si radi vyjdú von so svojimi príbuznými a známymi. V porovnaní s mierom sa situácia na uliciach odlišuje iba v tom, že je na nich menej áut a menšia premávka, a že večer je všetko zatemnené. Čo sa služieb týka, sú zrejme dostačujúce, avšak rozličné státie a čakanie v rozličných hodinách počas nákupov si vyžaduje veľa času a odčerpáva aj sily. V ostatných veciach budilo obyvateľstvo všetkých miest, v ktorých sme boli, dojem spokojnosti. V súvislosti s obliekaním je nutné obdivovať, ako dobre je nemecký ľud zaodetý. Vo všetkých mestách mnoho vojakov a vynikajúca disciplína na uliciach. Mladí aj starší vojaci nám vždy ochotne a správne salutovali.

Po návšteve v „Traube“ pri ZOO s majorom Lavothom²⁶ a Ciprichom²⁷, ktorí boli týmto krásnym lokálom nadšení, chcel ešte kapitán²⁸ Ciprich cestovať metrom. Tam nás aj na stanici ZOO okolo 0,15 prekvapil letecký poplach. Silnú obrannú paľbu bolo počuť aj na stanici metra. Ľudia sa správali úplne pokojne, čo pri trojhodinovom trvaní leteckého poplachu predstavovalo pre Berlínčanov predsa len poriadnu skúšku. Toto bol prvý letecký poplach, ktorý sme v Berlíne zažili. Páni, ktorí sa už nachádzali v hoteli, boli šťastní v protileteckých krytoch, ostatní sa ďalej zdržiavali v svojich hotelových izbách.

26. 8. bola pripravená prehliadka vybavenia jednotiek v Postupime pod velením jedného hlavného intendanta. V Postupime sme si prezreli kasárne Adolfa Hitlera, ktoré postavili po roku 1933, a celé ich vybavenie bolo moderné. Výnimočne zaujímavý bol obed pre čas odpočinku pripravený posádkovou kuchyňou. Popritom mohli páni

- 7 -

uvidieť potraviny a suroviny, ktoré sa používajú vo vojsku. Počínajúc múkou, výrobou chle-

25 Pravdepodobne skratka zo slova Panzerkampfwagen, teda tank.

26 Mjr. gšt. Ladislav Lavotha.

27 Stot. pech. Anton Ciprich.

28 Správne je stotník.

ba, až po mrazené mäso a umelé tuky; k tomu sa im dostalo aj niekoľkých prednášok. Veľmi som ľutoval, že pre Postupim nebola zaradené aspoň krátka prehliadka posádkového kostola a Sans-souci²⁹. Na všetkých miestach, kam sme prišli, sme mali bohatý program a ja som vždy hral úlohu „poháňača“, aby sme vôbec mohli dodržať stanovený časový rozvrh. V tento deň sa práve v čase odpočinku konal konský dostih klusákov. Tak som v čase od 4 do 6 hodiny s asi tridsiatimi páňmi tento závod klusákov navštívil, páni sa pritom veľmi dobre bavili.

Keďže od nedele sa letecký poplach opakoval každý večer, bolo účelné byť v pravý čas v hoteli, čo aj väčšina páňov dodržiavala. Kolík páni schádzali do PL-krytu³⁰ každý večer neviem, pretože som aj napriek leteckému poplachu vždy dobre spal (nechcel som sa hrať na hrdinu, avšak po dosť náročných dňoch som sa potreboval vyspať, a tak ma páni často prekvapovali tvrdením, že bol poplach).

27. 8. bola naša cesta namierená do Jüterbogu, na prehliadku delostreleckej školy. 13 páňov pechotného kurzu navštívilo vojenskú pekáreň v Tempelhofe, zásobovaciu službu Brannej moci (Wehrmachtbeschaffungsamt), odevnú službu (Bekleidungsamt) na Lehrter StraÙe.

V Jüterbogu nám ukázali formálne zaujatie postavenia jednou batériou, potom spoločnú paľbu štyroch batérií počas ostrých strelieb, v oboch prípadoch aj prenesenie paľby, ďalej strelbu jednej batérie 21 cm mažiarov, ako aj pozorovací oddiel balónovej sekcie. Tu mohli niektorí z páňov vystúpiť na upútanom balóne. Sám som predtým mal možnosť vystúpiť na upútanom balóne, dokonca až do výšky 800 m, čo bolo najprv nepríjemné, neskôr zaujímavé a poučné.

Po taktiež vynikajúcom obede sa konala prehliadka vybavenia inštruktážneho pluku a jeho pozorovacieho oddielu. Postavenia zbraní malého kalibru (Schröderovo strelecké zariadenie), zameriavanie v teréne, vyhotovovanie máp a leteckých fotografií, mostný odriad, atď. Údiv nad týmito všetkými zariadeniami a vybavením bol veľký. V ten večer sme sa vrátili späť do Berlína až o 19,30.

- 8 -

28. 8. sa konala výnimočne poučná a dôležitá prehliadka závodov Siemens. Uviest tu všetky detaily nie je v mojich silách.

Poobede sa mi opäť dostalo príležitosti navštíviť s asi 25 páňmi dostih v Karlshorste. Večer sa konala večera malého okruhu osôb, organizovaná slovenskými vyslancami³¹, na ktorom sa za nemeckú stranu objavili generál pechoty Erfurth, podplukovník v. Mellenthin a jednotliví páni prideleneckej skupiny. Slovenskú stranu tam zastupovali slovenský personál vyslanectva a slovenský vyslanec Černák³², dvaja ďalší páni z vyslanectva, a okrem páňov ubytovaných v hoteli Adlon ešte podplukovník Baumann³³ a ja. Vďaka Bohu sme dorazili do nášho hotela už okolo 12-tej, lebo o 12,15 bol znova letecký poplach.

29 Sanssouci – zámok v Postupime.

30 Protileteckého krytu.

31 Správne má byť slovenským vyslancom.

32 Matúš Černák (23. 8. 1903 Malá Vieska – 5. 7. 1955 Mnichov), slovenský vyslanec v Berlíne od apríla 1939 do roku 1944.

33 Pplk. Vojtech Baumann.

29. 8. skoro ráno sme vyrazili do Drážďan, na prehliadku školy vzdušného boja Klotsche (Luftkriegsschule Klotsche)³⁴. Školu vzdušného boja Klotsche zriadili pred štyrmi rokmi, takže je výnimočne pekná a vynikajúco vybavená. Program mal obrovský rozsah s čo najpresnejšie pripraveným časovým rozvrhom. Na počesť slovenských dôstojníkov bola vztyčená aj slovenská vlajka. Predstavili nám rôznorodé vybavenie, ako aj rôzne spôsoby výcviku. Znova vynikajúce jedlo s priateľsky naladenou a veľmi dobrou obsluhou, výborné hudobné teleso; skrátka, letci vytiahli všetky tromfy. Okrem niekoľkých malých výnimiek sa mohli všetci páni zúčastniť aspoň krátkeho letu. Nakoniec, potom čo sa v kasárňach ešte raz podávala káva, sme sa za zvukov piesne „Naozaj musím, naozaj musím, von do mestečka“ rozlúčili.

Prespali sme v dvoch drážďanských hoteloch. Počas večera samotného, pri jedle, sme mali súkromie.

30. 8. bol vyplnený cestou vlakom z Drážďan do Brém, kde sme sa ubytovali v dvoch hoteloch. Na večer sa k nám pridala veliteľ vojnového námorníctva veliteľstva (Dienststelle) v Brémach admirál Kehrhahn.³⁵ 31. sme cestovali do Wilhelmshavenu na prehliadku lodeníc a okružnú jazdu po prístave.

Tu mohli naši slov. dôstojníci zhladnúť úplne iný druh pracovných Nemcov. Lodenica, samozrejme, bežala na plný výkon; videli jednu ponorku umiestnenú na sklze, krížnik Admiral Hipper, ktorý sa v prístave nachádzal kvôli modernizácii, a plne vystrojenú bitevnú loď Admiral Tirpitz, ktorá bola vďaka náteru vynikajúco maskovaná ako tehlová stavba so zelenými oknami a dverami. Ďalej sme v prístave uzreli ponorky, torpédoborce a torpédové člny. Znalcovi sa prirodzene zdal prístav naozaj prázdny, napriek tomu toto všetko urobilo na Slovákov veľký dojem. Navštívili sme aj dielne a k nim patriace sociálne priestory pre pracovníkov, a potom neskôr sme sa odobrali do kasína na obed. Námorní dôstojníci boli svojím spôsobom veľmi srdeční a milí a rozprúdila sa s nimi živá debata.

Poobede sa konala nesmierne zaujímavá prehliadka veliteľstva skupiny protiletectvej obrany (Flakgruppenkommando – Flagruko). Z pozorovacej veže mohli dôstojníci aspoň raz uzrieť otvorené more (v zálive Jade). Podľa môjho odhadu bol pánom v týchto zariadeniach umožnený pomerne dosť hlboký náhľad, a tak mali pripomienky k filmu, ktorý im ukazovali v Siemense. Súhru protiletadlového delostrelectva, svetlometov, načúvacích prístrojov a ďalšie podrobnosti nie som schopný, ako neodborník, na tomto mieste ďalej písomnou formou rozvádzať.

Na záver pobytu vo Wilhelmshavene sme navštívili posádkový kostol. Duchovný posádky, ktorý bojoval s flotilou v svetovej vojne³⁶, mal veľmi prostý, ale zároveň veľmi dojímavý prejav, ktorý sa na Slovákoch neminul svojím účinkom.

Navečer sme boli znova v Brémach, a skoro ráno 1. 9. sme cez Münster, Recklinghausen cestovali do Kolína. Tam ubytovanie vo vynikajúcom Domhoteli.

Ešte než opustíme Nemecko, chcel by som vsunúť niektoré zaujímavé osobné rozhovory s mojimi známymi.

Počas návštev jednotlivých škôl, a aj pri námorníctve, som všade narážal na pánov mne osobne známych. Všetok tam vyučujúci personál pozostáva z horlivých a schopných vojakov, z ktorých mnohí majú tú smolu, že musia zotrvať na svojom terajšom služobnom poste

34 Luftkriegsschule (LKS) 1 Klotzsche, pomenovaná podľa rovnomenného letiska Klotzsche v Drážďanoch.

35 Správne kontraadmirál Heinrich Kehrhahn (17.7.1881 – 14.5.1962).

36 V prvej svetovej vojne.

bez možnosti zúčastniť sa na bojových operáciách. A tak dôstojníci, čo doteraz museli ostať v zázemí, dúfajú, že sa im ešte v rámci bojových operácií proti Anglicku podarí dostať sa k nepriateľovi. Veľmi zaujímavé boli vyjadrenia majora Jürgensa zo školy obrnených jednotiek, ktorý má popri železnom kríži aj rytiersky kríž. Tento dôstojník prekročil s jednou obrnenou divíziou Másu pri Sedane a neskôr viedol útok na Boulang³⁷. Vo svojich rozpravách neustále zdôrazňoval vynikajúceho ducha jednotlivých vojakov, ako aj svoj údiv nad nimi dosiahnutými výkonmi.

Pri návšteve námorníctva som stretol jedného kapitán-poručika³⁸, ktorý sa zúčastnil akcie krížnika Admirál Hipper pri Trondheime v Nórsku, ako aj rozličných plavieb po Severnom mori. Z jeho rozprávania bolo možné vyrozumieť, aký mal úspech v Nórsku obrovský význam pre vedenie vojny. V jednej chvíli krížnik naháňalo 20 ponoriek a 120 bombardérov a iba vďaka vojenskej šťastene (medzi krížnikom a bombardérmi sa zdvihla nepreniknuteľná stena nepriaznivého počasia) sa krížnik vrátil na základňu so zdravou kožou.

26.8. som sa zúčastnil smútočného obradu na počesť so mnou spriateleneho generála pechoty Volkmana³⁹, ktorý sa smrteľne zranil pri autonehode. Keďže Volkmann bol pred vojnovou letcom, zúčastnil sa na obrade vysoký podiel dôstojníkov letectva na čele s generálom poľným maršalom Milchom⁴⁰. Pri tejto príležitosti som sa zhováral s mojím bývalým veliteľom z jazdeckej školy generálporučikom slobodným pánom v. Dalwigkom.⁴¹ Jeho najstarší syn – kapitán letectva – ktorý bol pred 3 mesiacmi vyznamenaný rytierskym krížom, je už 5 – 6 týždňov nezvestný.

Ďalej v Hannoveri sa mi počas dvojhodinovej prestávky v cestovaní dostalo možnosti zhovárať sa s jedným mojím bratrancom, ktorý mi povedal, že letecké popluchy a letecké útoky sú naozaj časté. Avšak škody spôsobené letcami sú nepodstatné. Najneprijemnejšia pre civilné obyvateľstvo je vraj skutočnosť, že musia noc čo noc stráviť viacero hodín v PL.-kryte.

Nasledovne v Münsteri vo Vestfálsku som sa počas dvojhodinovej zastávky zhováral s mojou švagrinou (sestrou mojej ženy). Už tri mesiace musia chúdence schádzať noc čo noc v čase od 24.00 do 4.00 do protileteckého krytu. Posledné bomby tam spadli v júli, a to v bezprostrednej blízkosti od jej bytu. Poškodenie na civilných domoch bolo vraj značné. Môj švagor dokonca spomínal škody za približne 6 miliónov. Naproti tomu vojenské ciele, čiže 2 neďaleko ležiace letiská letci nenašli.

Tak sa teda po krásnej a pôsobivej jazde po Nemecku začala 2. 9. v Kolíne cesta po obsadených územiach. Z nemeckej strany sa k nám ešte pridala plukovník Hädrich z Wa.A.⁴²

Po prekročení holandskej hranice v Aachene na nás urobila veľký dojem čistota holandskej krajiny.

Po príchode do Maastrichtu⁴³ na mňa osobne veľmi zapôsobil nemecký vojenský cinto-

37 Zrejme sa tu myslí prístav Boulogne.

38 Kapitänleutnant

39 Helmuth Volkmann (28.2.1889, Diedenhofen – 21.8.1940, Berlin-Gatow).

40 Erhard Milch (30. 3. 1892 Wilhelmshaven – 25. 1. 1972 Wuppertal), generálny inšpektor Luftwaffe, štátny tajomník ríšskeho ministerstva leteckej dopravy.

41 Slobodný pán Franz von Dalwigk zu Lichtenfels (21.4.1876, Düsseldorf – 25.11.1947, Bad Wildungen). Veliteľom jazdeckej školy v Hannoveri bol v rokoch 1931 až 1937.

42 Heeres – Waffen – Amt.

43 Delegácia len prechádzala cez holandské územie, väčší čas tam však nestrávil.

rín s bielymi drevenými krížmi. V samotnom Maastrichte: mnoho vojakov, hustá premávka a potom Albertov kanál. Albertov kanál sa na tomto mieste hlboko zarezáva do terénu a doposiaľ nezničený kamenný most, ktorý ponad kanál vedie, leží vo výške 35 – 40 metrov nad ním. Je úplne jasné, že kanál vznikol na tomto mieste z čisto vojenských dôvodov. Dostalo sa nám krátkej prednášky, v rámci ktorej sme sa dozvedeli výnimočne zaujímavú skutočnosť, že jednej údernej jednotke sa vďaka odvážnemu výpadu podarilo zabrániť vyhodneniu spomínaného mosta do povetria. Súčasne sa na útoku podieľali aj klzákové a výsadkové jednotky. Je dosť ťažké pochopiť, ako bolo vôbec možné takúto ohromnú prekážku zdolať. Odtiaľ sme vyrazili ďalej cez lokalitu Eben Emael k pevnosti. Samotná pevnosť je takmer bezo zvyšku zničená a vykazuje množstvo stôp svedčiacich o úpornosti bojov. Pevnosť, ktorá sa skladala z jednotlivých opancierovaných delostreleckých veží a bunkrov, leží na plošine a jej hlavné čelo chráni Albertov kanál zarezaný až 60 m hlboko do terénu. Južnú a západnú stranu chránia umelé široké priekopy a na severnej strane úzka vodná priekopa. Pád pevnosti, kedysi patriacej k najsilnejším a k najmodernejším, bolo možné dosiahnuť oddielmi vysadenými zo vzduchu, ktoré 10.⁴⁴ o 5,30 skoro ráno pristáli na plošine za pomoci klzákov. Tento spôsob vysadenia sme však slovenským dôstojníkom nevyzradili, a hovorilo sa len o vzdušných výsadkových jednotkách. Počas útoku zosadlo 10 týchto lietadiel, každé nesúce približne 6 až 8 mužov s odpovedajúcimi výbušnými náložami. Jedno takéto lietadlo zostrelili, zatiaľ čo ostatné pristáli nedotknuté. Ich výsadky o sile približne 60 mužov potom umiestnili výbušné nálože a nimi spôsobili v opancierovaných vežiach obrovské diery v priemere pol až jedného metra.

Odvtedy však tieto diery zaplnili cementom a pretreli farbou, aby si mnohé návštevy nemohli urobiť predstavu o skutočnom účinku výbušnej nálože. Títo udatní ženisti sa potom bez vlastných strát bránili až do 12.⁴⁵ do 2⁰⁰ ráno, až kým s nimi ďalší oddiel ženistov nenadviazal zvonka spojenie. Naš vlastný údiv nad týmto udatným skutkom a úspechom tohto podujatia, ako aj nad miestom a lokalitou samotnou, bol vskutku obrovský.

Po prehliadke pevnosti sme cestovali ďalej do Lüttichu⁴⁶, kde sme sa napoludnie najedli. Na relatívne málo miestach sme počas jazdy uzreli vojnové škody. Väčšinou to bolo stále to isté, zničené mosty a poškodenie, alebo úplné zničenie domov stojacich okolo, inak ale nebolo podľa čoho usudzovať, že sa cez tieto výstavné ulice, úplne nedotknuté domy a opatrované polia prehnala vojna. Počas krátkej jazdy cez Lüttich sme videli množstvo vojakov, veľa ľudí, fungujúce trhy a mali sme obecný dojem, že prechádzame cez husto obývané, špinavé priemyselné mesto. Privítacia slávnosť, ktorú nám v zastúpení neprítomného pevnostného veliteľa Lüttichu usporiadal jeden major, bola vyslovene veľkolepá. Slávnostné jedlo z rýb ozdobili farbami slovenskej vlajky. Ako vždy, aj tu nám čas ubiehal veľmi rýchlo a poobede sme už boli na ceste a prechádzali sme cez St.Trond, Löwen⁴⁷ do Bruselu. Rovnaké dojmy ako doposiaľ; čistá a udržiavaná krajina. V samotnom Löwene sme mali možnosť uvidieť vyhorenú knižnicu, ktorú zapálili Angličania.

V Bruseli sa všetci dôstojníci ubytovali v hoteli Metropol. Všetky izby mali kúpeľňu a vskutku luxusné vybavenie. Pokúsim sa o stručný opis mojej izby. Do izby sa bolo možné dostať cez malú chodbu, v ktorej stála malá oceľová skriňa na šaty a oceľový nosič na odkladanie kufrov. Do kúpeľne potom viedli samostatné dvere. Nábytok v izbe z mahagónu,

44 10. mája 1940.

45 12. mája 1940.

46 Lutych, Liège v Belgicku.

47 Leuven v Belgicku.

osvetlenie umývadla moderné, v jednom rohu lampa osvetľujúca okolie za pomoci nepriameho svetla, na jednej strane obrovitánske zrkadlo: znova s vlastným osvetlením. Pri pohľade na zrkadlo z postele sa zdalo, akoby bola k tejto izbe pripojená ešte jedna, plus samozrejme vynikajúca lampa na čítanie, a pri posteli telefón. Vstavané skrine, podlaha pokrytá hrubým kobercom. V kúpeľni vstavané umývadlo s osvetlením, celkovo vynikajúce osvetlenie, taktiež vstavaná vaňa – s vlastným osvetlením. Samozrejme, nechýbal ani bidet napojený na vodovod. Z kúpeľne viedli ešte jedny samostatné dvere na WC. Uvádzam toto všetko preto tak podrobne, pretože údiv, najmä u mladých slov. dôstojníkov, bol prirodzene obrovský. To, že sa vďaka tomu darilo mužskému humoru, sa rozumie samo sebou. Ešte sa musím zmieniť o jednej skutočnosti: zväčšovacie zrkadlo s nepriamym osvetlením malo ten efekt, že nasledujúce ráno boli všetci dôstojníci skvelo oholení.

2. 9. večer sme mali približne dve hodiny na to, aby sme sa poobhliadli po Bruseli. Je to imponantné mesto s hustou premávkou v uliciach a s mnohými výrazne namaľovanými ženami.

Večer o 20⁰⁰ sme jedli v hoteli Savoy. Večerou zorganizoval vojenský veliteľ Belgicka generál von Falkenhausen.⁴⁸ Keď sme o 24⁰⁰ opúšťali Savoy, práve začínala zasahovať protiletická obrana. Napriek tomu sme sa do hotela odviezli omnibusom. Kto chcel, mohol ísť odpocívať; avšak časť zvedavých slov. dôstojníkov sa znovu zaujímala o protiletický kryt, ostatní prežili ešte ďalšie zážitky v Bruseli.

3. 9. nás naša cesta zaviedla z Brusela cez Charleroi na Aisne na západ od Rethelu, kde nám počas prednášky pri zámku Porcien vysvetlili prechod XIII. zboru cez Aisnu. Na tomto úseku prešiel cez Aisnu aj obrnený zbor generála Guderiana⁴⁹. Ďalšie oblasti, cez ktoré sme potom prechádzali, vykazovali zreteľné stopy vojny. Z Rethelu sme pokračovali cez Charleville, kde pre nás v Dome hlavného Veliteľstva svetovej vojny pripravili veľmi bohaté raňajky. Menu vytlačené v slovenských farbách naznačovalo výnimočnú pozornosť, ktorá aj tu Slovákov veľmi dojala.

Poobede sme navštívili skupinu objektov 505⁵⁰, kde nás čakala prednáška. Prednášal nám generál Weißenberger⁵¹, ktorého divízií⁵² sa počas operácií na Západe, v Belgicku, podarilo v polovici mája tu nachádzajúce sa opevnenia dobyť. Objekt 505 sa delí na skupinu A a B, na ktoré útočila čisto len pechota iba za podpory delostreleckej prípravy trvajúcej 10 minút. Táto prednáška vzbudila výnimočný záujem a údiv slovenských dôstojníkov. K tomu tu môžem uviesť len niekoľko malých detailov. Tak napr. pokoriteľ opevnenia – podplukovník Ger [...]r⁵³ – potom, čo sa mu podarilo ovládnuť objekt B, vydal rozkaz ostreľovať prístupy k objektu A 21 cm mažiárom. Akonáhle sa toto udialo, mohol zhora ovládnuť aj objekt A. Pri vyčistovacích prácach sa našlo viac ako 250 padlých, ktorých vyniesli z podzemných chodieb. Zároveň sa podarilo zrekonštruovať, že v nich došlo k úporným bojom medzi Francúzmi navzájom. Našli sa 3 – 4 ľudia, ktorí boli navzájom tak prepletení, že im bolo

48 Generál pechoty Alexander von Falkenhausen (29.10.1878, Blumenthal – 31.7.1966, Nassau an der Lahn).

49 Generálplukovník Heinz Wilhelm Guderian (17. 6. 1888 Kulmhof /dnes Chemno/ – 14. 5. 1954 Schwangau), v čase západného ťaženia v roku 1940 veliteľ XIX. tankového zboru.

50 Werkgruppe 505, ležiaca medzi dedinami Villy a La Ferté s.-Chiers, 7 km juhovýchodne od Carignanu a patriaca ku skupine francúzskych opevnení Maginotovej línie v okolí Montmédy.

51 Generálporučík Karl Weisenberger (29.9.1890, Würzburg – 28.3.1952, Kempten).

52 Velil 71. pešej divízií.

53 Meno je prečiarknuté a opravené nečitateľným rukopisom, iste sa jedná o podplukovníka Germera, veliteľa dvoch skupín patriacich II./Inf. Rgt. 191. Zdroj: http://www.festungsbauten.de/la_ferte.htm, 29.10.2009

nutné odňať ruky, aby bolo možné mŕtvoly⁵⁴ od seba vôbec oddeliť a vyniesť. Účinok výbušných náloží pripevnených na pancierových kupolách musel byť neuveriteľný. Veliteľ objektu našli zastreleného, ako sedí za svojím písacím stolom. Udivujúce je to, že straty útočiacich ženistov boli len 6 padlých a 7 ranených. Generál Weißenberger nám ukázal, ako mohol z jednej výšiny vzdialenej približne 5 až 6 km za pomoci ďalekohľadu s 50-násobným zväčšením pohodlne sledovať celý priebeh boja, podobne aj generál Busch⁵⁵ a generál rytier v. Schobert.⁵⁶ Spomínaná divízia potom pri Verdune dobyla ešte približne ďalších 20 skupín objektov. Nedokážem ďalej všetky dojmy, ktoré sme tam všetci získali, opísať tak, ako by to bolo zrejme najviac zaujímavé. Hlavným účelom tejto správy je totiž uviesť, aké obsiahle dojmy získali slov. dôst. počas tejto cesty.

Ďalšia cesta nás priviedla k Maginotovej línii, raz spredu, raz zozadu. Všetky lokality, cez ktoré sme prechádzali, boli viac alebo menej zničené, polia neobrobené, zarastajúce burinou. V Métach samotných sme už žiadne poškodenia nezaznamenali, a ani na vidieku toho vo všeobecnosti nebolo veľa. Tunajšie obyvateľstvo sa už z veľkej časti vrátilo. Méty samotné vzbudzovali menej príjemný dojem, čomu zodpovedalo aj ubytovanie v až 8 rozličných hoteloch, ktoré sčasti podliehali armádnemu vedeniu. V porovnaní s predchádzajúcim ubytovaním v Bruseli bolo toto veľmi biedne. Najedli sme sa vo veľkej sále miestneho staničného hostinca. Vyhladovať nás tam samozrejme tiež nenechali.

4.9. sme pokračovali v ceste po Maginotovej línii⁵⁷. Popri tom sme si na ceste Méty – St. Volt prezreli malú dedinku, ktorá bola dobytá v rámci druhej fázy vojny proti Francúzsku. Tu sme si mohli urobiť predstavu o účinku nemeckých granátov na francúzske bunkre z nekvalitného betónu. Betón tu bol úplne vymrvený. Taktiež sme mohli zhladnúť účinok protitietadlového delostrelectva na pancierové kupoly. Tak sa aj tu ukázalo, podobne ako už v prípade Eben Emaelu a skupiny objektov 505, že v dispozícii francúzskych opevnených objektov došlo k viacerým chybám. Najčastejšie chýbali zákopy pre pechotu a vzájomná ochrana pancierových kupol. Naposledy spomínaný objekt bol kvôli podpore umiestnený na okraj lesa, čo sa mu však stalo osudným. V priestore Zweibrücken-Pirmasens sme mohli pozorovať jeho pendant – nemeckú skupinu objektov patriacu k Západnému valu. Už len na základe dispozície sa ukazovalo, že v protiklade k málopočetným pancierovým kupolám Maginotovej línie tu stál väčší počet bunkrov. Všetky tieto bunkre boli umiestnené takým spôsobom, aby sa nielen mohli podporovať navzájom, ale aby línia bunkrov – vo väčšine prípadov – dosahovala hĺbku 1 – 3 km, čo bolo v kontraste s francúzskou líniou, kde bunkre ležali iba jeden vedľa druhého a prielom na jednom úseku znamenal pád celej línie. Mohli sme tiež na príklade jedného strelbou poškodeného bunkra⁵⁸ posúdiť kvalitu betónu. Tu betón vydržal, zatiaľ čo v prípade francúzskych bunkrov, ako som už predtým spomínal, sa betón vymrivil až z neho vytŕčali železné tyče. Pod zemou vedúce spojovacie chodby boli v protiklade k Maginotovej línii obložené drevom, ubytovne mužstva hygienickejšie, ako posteľe, závesné lôžka, atď. Ešte musím zopakovať, že počas jazdy od hranice z dediny Gnar-

54 Pôvodne napísané ľudia prečiarknuté a nadpísané slovo mŕtvoly.

55 Generálplukovník Ernst Busch (6.7.1885, Essen-Steele – 17.7.1945, Londýn). Počas západného ťaženia velil 16. armáde.

56 Generálplukovník Rytier Eugen von Schobert (13.3.1883, Würzburg – 12.9.1941, východný front). Počas bojov na Západe velil VII. armádnemu zboru.

57 Francúzsky systém opevnení na severnej a východnej hranici krajiny (nazvaný po vtedajšom ministrovi obrany Andréovi Maginotovi). Budovaný bol v 30. rokoch 20. storočia a zameraný proti útokom Nemecka.

58 nemeckého.

gemünd⁵⁹ do Zweibrückenu bolo hneď možné pozorovať – v protiklade k francúzskej strane – že v pásme Západného valu sa polia aj naďalej obrábajú. Taktiež v zničených lokalitách, ktoré veľmi utrpeli, bolo badať usilovné pracovné nasadenie Todtovej organizácie⁶⁰. Návrat civilného obyvateľstva bude umožnený až vtedy, keď bude všetko znova v poriadku. Mohol som si tiež nakrátko odskočiť do Saarbrückenu, aby som navštívil moju matku a sestru, ktoré sa 1. 8. po neprítomnosti trvajúcej 11 mesiacov vrátili do Saarbrückenu. Život v Saarbrückene sa už znova úplne rozbehol. Všetky životne dôležité prevádzky – s výnimkou dodávky plynu – sú opäť v poriadku. Škody spôsobené nepriateľskou činnosťou boli úplne minimálne. Škody spôsobené zimou vraj ale boli enormné. Tak napríklad, len v Saarbrückene bolo potrebné úplne vymeniť 60 000 záchodových mís.

V Pirmasense sme si urobili zastávku na obed. Pirmasens samotný sa vyzdobil vlajkami. V predošlý deň sa totiž oslavoval symbolický návrat⁶¹ do mesta. Popoludní sa konala prehliadka francúzskej skupiny objektov Simser Hof⁶² z francúzskych obranných objektov Bitach.⁶³ Skupiny objektov Simser Hof, Hochwald a ešte jedna ďalšia skupina objektov sú úplne nepoškodené a vzdali sa až 30. júna, potom čo generál Huntsinger⁶⁴ zaslal ich veliteľovi osobné posolstvo. Z dovtedajšej posádky približne 900 mužov skupiny objektov Simser Hof tu ostal jeden inžinier nadporučík a 11 francúzskych vojakov, aby zabezpečili technickú prevádzku. Vďaka tomu sme si mohli prezrieť detaily úplne nepoškodeného objektu. Delové veže s 7,5 cm a 13,5 cm delami, otočné a zaťahovateľné, guľometné veže, sklady munície. Napríklad, objekt mal na sklade 5 miliónov kusov pech. streliva. Povožili sme sa hore-dole elektrickou železnicou 3 km pod povrchom. Podzemné kasárne a veľké technické zariadenia pre prevádzkovanie poľných kuchýň, vetranie, atď. sa nachádzali 40 m pod povrchom. Posádka pôsobila v objekte bez prestávky celý jeden rok. Povedali nám, že francúzski vojaci, ktorí tu zostali, vôbec nechceli byť ubytovaní v kasárni vonku. Svetlo a slnko sú im nepríjemné a hovorí sa o takzvanej betónovej chorobe. Čo sa nemeckých vojakov v tomto objekte týka, obecné ich striedali každé 2 – 3 týždne. Keď má niekto možnosť uzrieť takýto veľký a nedotknutý objekt, musí si položiť otázku, k čomu bolo takéto plytvanie, keď nedokázalo zastaviť nemecký postup.

Z objektu Simser – Hof naša cesta viedla ďalej cez Hagenau do Štrasburgu. Po celej tejto trase sme nachádzali len málo známkov vojny. Počas celej jazdy som videl veľké krátery po výbuchoch na cestách, ktoré spôsobili Francúzi vždy na takých miestach, kde kvôli močiaru na jednej a zrúzu na druhej strane bolo veľmi ťažké tieto miesta obísť. Napriek tomu sa postup ani v týchto miestach nezastavil. Do Štrasburgu sme nanešťastie prišli veľmi neskoro, takže bola povolená len pochmúrna a krátka návšteva.

O 20.00 sme opúšťali Štrasburg, aby sme za úplnej tmy dorazili okolo 22. hodiny do Karlsruhe. Tu na mňa čakalo neobyčajné prekvapenie. Okrem jedného starého granátnika

59 Názov lokality je neistý, nepodarilo sa ho overiť.

60 Organizácia Todt (Organisation Todt) – išlo o útvar pre stavebné práce, ktorý vznikol v roku 1938 pod vedením generálneho inšpektora nemeckých cestných komunikácií Fritza Todta. Táto organizácia bola poverená stavbou vojenských zariadení. Po vypuknutí vojny opravovala poničené mosty, železničné trate a cesty v Nemeckej ríši i na okupovaných územiach a realizovala opevňovacie práce. Na konci roku 1944 mala táto organizácia 1, 36 milióna civilných robotníkov i robotníkov na nútených prácach.

61 Návrat obyvateľov mesta.

62 Simserhof vo Francúzsku.

63 Zrejme sa myslí skupina opevnení Maginotovej línie v okolí francúzskeho mesta Bitche.

64 Charles Huntzinger (25.6.1880, Lesneven – 1.11.1941, Le Vigan), veliteľ 2. francúzskej armády, ktorý je známy tým, že podpísal 22. júna 1940 v Compiègne za francúzsku delegáciu prímerie s Nemeckom.

telesnej stráže (Leibgrenadier) bol prítomný aj nový veliteľ mesta Karlsruhe a môj bývalý nadriadený z čias mojich štúdií na pechotnej škole, ktorý najprv spoločne s nimi povečeral, pozdravil slovenskú delegáciu, a napokon so mnou ešte dlhú chvíľu posedel.

5. 9. sme išli po jednej z najkrajších diaľnic, ktorá viedla cez Pforzheim, Stuttgart, Ulm do Mníchova, kde sme dorazili okolo 13. hodiny. V Mníchove bol pre nás pripravený nabitý program. Ubytovanie vo veľmi dobre fungujúcom hoteli Continental. Po príchode obed v hoteli. O 15,30 uvítanie všetkých dôstojníkov vo Vlajkovej sále hlavného veliteľstva pánom veliacim generálplukovníkom von Wachenfeldom⁶⁵, potom jeden a pol hodinová vyhladková jazda po Mníchove, večera v hoteli, a nakoniec za prítomnosti pána veliaceho generálplukovníka jednoduchý pánsky večer v krásnom kasíne Leiberských kasární. O 23.00 sme boli späť. Väčšia časť slovenských dôstojníkov bola poriadne unavená. Niektorí ale ešte vyrazili do mesta, a tak ich prekvapil zvyčajný letecký poplach.

6. 9. jazda po diaľnici k Chiemsee. Prehliadka nového zámku Herrenchiemsee. Plavba parníkom k hostincu pri diaľnici. Hostinec je moderne zariadený a momentálne daný k dispozícii ako lazaret pre zotavujúcich sa vojakov. Tam sa jedol obed. Ideálne počasie podporilo dojem z tohto výletu.

Generál v. Wachenfeld sa objavil osobne tak v hostinci, ako aj pri rozlúčke večer. Minister tiež dostal k dispozícii pre rozlúčku čestnú rotu. Týmto spôsobom sa ceste do Mníchova dostalo dôstojného zakončenia.

Stručne povedané môžem konštatovať, že cesta bola zaujímavá a veľmi poučná, a tiež aj že na pána ministra Čatloša a jeho dôstojníkov urobila veľký dojem. Ak vezmeme do úvahy množstvo nových dojmov, tak bola táto cesta pre slovenských dôstojníkov veľmi náročná.

Každý deň prinášal niečo nové a vždy niečo náročnejšie, a to bez toho, aby vznikol pocit, že niektorá z dovtedy vykonaných prehliadok bola zbytočná.

S mnohými slovenskými dôstojníkmi som sa zhovárал o ich dojmoch a zistil som, že od údivu nenachádzali slová. Všetci sú cestou nadšení. Mierne rušivo pôsobila skutočnosť, že len polovica zo slovenských dôstojníkov rozumela nemecky, veľa času sa premárnilo tlmočením. Takisto aj počet slovenských dôstojníkov – 70 – bol veľmi vysoký. Na podobnú cestu by sa nemalo pozývať viac ako 30 dôstojníkov.

Pán minister osobne držal svojich pánov v železnom zovretí a pri pochybeniach energicky zasahoval bez toho, aby sa to navonok prejavovalo. Týmto spôsobom zanechala po sebe veľká delegácia z hľadiska disciplíny veľmi dobrý dojem.

Z mojej strany môžem konštatovať, že celá krásna cesta mala vydarený a harmonický priebeh.

podpis rukou

*Bundesarchiv – Militärarchiv Freiburg, f. Verbindungs-Kommandos und Stäbe,
Bestandssignatur RH 31/4, Archivssignatur 24.*

65 Edmund Wachenfeld (24.11.1878, Mulhouse – 4.12.1958, Gräfeling). V čase návštevy slovenských dôstojníkov velil VII. oblastnému veliteľstvu (Wehrkreis VII).

Dokument 2

SPRÁVA O DOJMOCH Z CESTY SLOVENSKEJ DELEGÁCIE PO NEMECKU A OKUPOVANÝCH ÚZEMIACH V AUGUSTE A SEPTEMBRI 1940 OD STOT. PECH. ANTONA CIPRICHA.⁶⁶

Stot. pech. Anton Cipri ch
Vysoká vojenská škola⁶⁷.

RELÁCIA

o ceste po Nemecku
v dňoch 22/8 – 7/9.1940.

Zpráva, že veliteľstvo voj. školy⁶⁸ pripravuje zájazd frekventantov do Nemecka, ma veľmi potešila.

Veď zraky v posledných rokoch sa upierajú na Nemecko a jeho ohromné úspechy politickej a vojenskej. Mal som príležitosť vidieť už viac razy nemeckých vojakov.

Prvý raz bolo to na jeseň r. 1938, keď nemecká armáda pochodovala do Sudet.

Potom bližšie bolo mi možné pozorovať veľkú nemeckú armádu za vojny Nemecko-poľskej.

Dva razy mal som možnosť vidieť výcvik nemeckých vojakov na Tureckom vrchu⁶⁹, dva razy výcvik vo Viedni, ale to všetko bolo len nepatrný diel, ktorý nepostačil k tomu, aby som si urobil celkový obraz o nemeckej armáde a jej zdatnosti.

66 V čase konania cesty Cipri ch študoval na oddelení generálneho štábu Vysokej vojennej školy. Od konca júna 1941 do decembra bol v poli najskôr v rámci 1. divízie Armádnej skupiny a po reorganizácii Rýchlej divízie. V marci 1942 odišiel ako frekventant Vysokej vojennej školy na východný front vo funkcii prednostu 2. oddelenia štábu Rýchlej divízie. Po návrate domov v máji 1942 bol pridelený na MNO. 1. januára 1943 bol povýšený na majora gšt. V nasledujúcom období postupne velil zložkám pechotnej školy v Pezinku a v Nitre. V októbri 1943 odmietol odísť na východný front, v dôsledku čoho musel opustiť postavenie dôstojníka gšt. a bol preložený do skupiny dôstojníkov pechoty. Stal sa veliteľom II. výcvikovej skupiny a veliteľom posádky v Dolnom Kubíne. 1. 3. 1944 sa stal prednostom 4. odd. Veliteľstva pozemného vojska v Banskej Bystrici. Paradoxne napriek obsahu publikovanej správy sa Cipri ch pomerne aktívne zapojil do odboja. Podľa viacerých prác spolupracoval s Obranou národa, neskôr aj skupinou Flóra, v roku 1944 mu bola zverená dôležitá úloha, zabezpečiť materiálnu stránku ozbrojeného protifašistického vystúpenia slovenskej povstaleckej armády. Bol aktívnym účastníkom SNP, neskôr po prechode do hôr veliteľom 4. partizánskeho pluku (po reorganizácii vo februári 1945 brigády). Po vojne slúžil v čs. armáde, po nástupe komunistov k moci bol v marci v hodnosti plk. preradený do zálohy. V apríli 1948 emigroval z ČSR, za čo mu bola odňatá hodnosť plukovníka. Neskôr sa usadil v USA, kde aj zomrel. Vojenský historický ústav Bratislava, Kmeňový list Antonína Cipri cha. Vojenské osobnosti československého odboje. 1939-1945. Praha 2005, s. 43.

67 Správne Vysoká vojenná škola.

68 Vysokej vojennej školy.

69 Ide o územie nachádzajúce sa v Schutzzone Slowakei (Ochranná zóna Slovensko) – na Tureckom vrchu bolo dislokované Veliteľstvo cvičiska Malé Karpaty spolu s podriadenou strelnicou pre pozemné vojsko.

Úspechy nem. armády za svetovej vojny⁷⁰ boli ohromné, ale úspechy novej nac. soc. nemeckej armády v bojoch v Poľsku, a na západe sú zázrakom a nemajú v dejinách príkladu.

Vidieť celkový obraz zeme, štátu ktorý v najkratšom čase povalil až desiatky iných štátov, je príležitosť jedinečná.

Za svojej cesty po Nemecku mal som možnosť vidieť mnoho vecí nie len v samotnom Nemecku, ale vidieť tiež západné bojisko zo svetovej a terajšej vojny, Holandsko, Belgiu a Franciu.

Aby som mohol podať svoj vlastný obraz z toho hľadiska, ktoré ma najviac zaujímalo, dovoľujem si rozdeliť na niekoľko častí, bez ohľadu na postupnosť jednotlivých dní. Ja osobne hľadieť som získal si poznatky z týchto stránok:

1. Aký dojem urobila na mňa armáda nemecká, ktorej mnohé odvetvia som mal príležitosť vidieť, armáda, z ktorou úzko spolupracujeme a z ktorej berie naša armáda svoj vzor pre budúcnosť.
2. Aký je celkový život v terajšom Nemecku, v Nemecku, ktoré otriaslo základňou Európy.
3. Západné bojisko.
4. Aký som mal celkový dojem z prijatia, ktorého sa nám dostalo, o pomere slov.-nemeckom.
5. Celkový dojem z mojej cesty.

Postupne sa budem snažiť podať obraz, aby verne zostal v jednotlivostiach uvedených bodov 1 – 5.

ŽIVOT V TERAJŠOM NEMECKU.

Veľký úspech nemeckej armády od ťaženia v Poľsku až do terajších dní musí mať niečo spoločného z celkovým životom tejto zeme, lebo vieme, že armáda je len vtedy silná, keď má úplnú podporu občianstva.

Aké že môže byť vtedy to občianstvo, keď sa môže honosiť najobávanejšou armádou na svete?

Armádu v modernom slova smysle môže mať len národ, alebo štát, ktorý sám o sebe je na výške doby po stránke kultúrnej, civilizačnej, hospodárskej a duchovnej.

Nevidel som krom fotografií časopisov vzhľad v Nemecku. Preto som s nedočkavosťou čakal východ slnka dňa 23. septembra⁷¹, keď som sa prvý raz ocitol na nemeckej pôde, po ktorej som mal cestovať celé 2 týždne.

Cesta do Berlína cez Bohumín a Vratislav zanechala vo mne prvý krásny dojem.

Nebudem sa tu šíriť o tvárnosti zeme. Mám pri popisovaní na mysli to, čo stvorila ľudská ruka. Hovorilo sa často a veľmi veľa o ťažkých životných podmienkach Nemcov, o ich živorení atď. Môj prvý obraz, ktorý som si mohol utvoriť už vo vlaku, bez toho, že by som bol s niekým hovoril, bol ten, že Nemecko je na vysokom stupni civilizácie.

Kultúry vzorne obrábané, vkusne upravované polia a domy. Toto opravdu im môžeme závidieť – človek nerozozná podľa vzhľadu domov dediny od miest. Sedliacke domy sú upravené po vzoru víl. Koľko asi obyčajní ľudia vynaložili peňazí na stavbu takýchto domov?

70 Myslí sa 1. svetová vojna.

71 Ide o omyl. Do Nemecka slovenská delegácia dorazila 22. augusta.

Počul som síce a čítal som tiež, že nemecká vláda bedlivo sa stará o to, aby nemecký občan býval hygienicky, ale nečakal som takýto výsledok.

Či už nemecký príslušník je nútený vládou stavať takéto domy, alebo sám so svojej záľuby, alebo si je vedomý toho, že len v zdravom dome môže vychovať zdravé pokolenie, skutočnosť je tá, že celkový obraz na tieto vkusné a krásne staveniská utvrdzuje nás v tom, že nemecký občan je na vysokom stupni civilizácie. A nielen samotné domy, ale i všestranná čistota a smysel pre vkus je badať na prvý pohľad i pri úprave okolo budovy samotnej.

Pri každom takomto domku je zahrádka, u jedného menšia, u iného väčšia. Zdá sa, akoby patrila k samotnému domu a bola jeho súčasťou. V každej takejto záhradke je mnoho kvetov, záhonky vhodne upravené. A všetko ostatné, čo patrí k budove a k majetku domu, má svoje miesto. Ani samotné naštiepané drevo neleží rozhádzané, ako to vidieť často u nás, ale je poukládané na vhodnom mieste.

Zásah štátneho aparátu a jeho vplyv na hospodára je badať na mnohých miestach.

Tak napr.: V celom Nemecku bolo vidieť len jeden druh kráv, ktoré sa osvedčili.

Táto vzorná úprava obydlija nie je len na dedine. V samotných mestách je kus civilizácie. Mestá na vonok sú veľmi čisté. Výklady zaujímavo usporiadané, aby vábili obecnosť.

Mnoho sa hovorilo o ohromných autostrádach. Človek si to nevedel ani dobre predstaviť. Cesta však ukázala aká práca to musela byť, behom niekoľkých rokov vybudovať tak ohromné komunikácie. Autostrády, ktorých je v Nemecku hotových asi 50.000 km, ako som sa dozvedel. Tieto diaľkové cesty majú nielen ohromný význam hospodársky, lebo spájajú hlavné a väčšie mestá ríše, ale tiež vojenský význam, ako sa ukázalo v tejto vojne.

Rýchle a včasné zásobovanie armády zaistili práve tieto diaľkové cesty, po ktorých stále a bez prekážok mohli cirkulovať ohromné kolony s materiálom a vojskom.

Pri prehliadke zámku bavorského kráľa v Chiemsee vpadla mi myšlienka na vtedajšiu dobu kráľov a srovnal som ju z terajším vedením.

Keď som tieto dve doby srovnával, nemohol som nenadobudnúť presvedčenia, koľko dobroty pre nemecký národ a nemeckú vlasť urobil ich vodca Adolf Hitler. Stará sa celou silou o úpravu celej ríše, stará sa o stavbu ohromných ciest, ktoré prispievajú k všeobecnému blahu nemeckého národa. Keď mnohý nemecký občan snáď v duchu cítil určité daňové bremeno, teraz vidí výsledok a musí byť za to hrdý a povďačný nemeckému vedeniu.

Zázračný kus práce a vytrvalosti je vidieť na každom kroku, úpravou domkov jednotlivcov počínajúc, výstavbou ohromných diaľkových ciest končiac, či už na stavbe iných komunikácií, ako podzemných dráh, železníc, betonovania a asfaltovania ciest, prestavbou Berlína, stavbou ohromných komplexov budov pre spoločné účely, stavbou kasáren, výrobou materiálu všetkého druhu, stavbou pevností na Westfallu⁷² a to v niekoľkých rokoch.

Tu sa už nedá pochybovať o tom, že o toto sa zaslúžili jednotlivci, ale je dôkazom toho, že tu museli pracovať všetci dohromady a pracovať s chuťou, lebo len takto si môžeme vysvetliť zázrak niekoľkých rokov.

Okrem silnej ruky s hora, muselo byť i porozumenie u ostatných, nemecká presnosť a dôkladnosť do najmenších detailov má na výsledku veľký podiel.

Ja v duchu často som sa ocitol v našej krásnej domovine a srovnával som ju s Nemeckom. Koľko nám ešte chýbuje a ako dlho to bude trvať, keď by sme sa dali s chuťou do roboty, aby sme dohonili Nemcov.

72 Myslí sa tu Westwall, tj. Západný val, reťaz pozemných opevnení západných nemeckých hraníc tiahnucich sa naproti Maginotovej línii (okrem toho aj pozdĺž hraníc s Belgickom a Holandskom).

Je pravda, že náš štát je chudobnejší a menší, ale je jedinečne krásny. Prečo nie sme tam, kde sú Nemci? Akú vinu môžeme mať sami na tom?

Náš ľud je predsa taký skromný, dobrý a pracovitý. A tu zase musím prísť k záveru, že sami na tom nemáme viny. Boli sme dlhé storočia v porobe nesamostatní a nebolo nám možné, robiť si svoje veci po našom, upraviť si svoju domovinu po svojom, len tak, ako iní chceli.

Pri srovnaní štátu nemeckého s vlastným štátom, môže človek oceniť čo znamená sloboda národa pre národ sám a pre jeho budúcnosť. Tolko o celkových dojmach, ktoré som získal z celkového pohľadu v Nemecku.

Aké je to so samotným nemeckým národom podľa jeho chovania a jednania v dobe môjho pobytu v Nemecku?

Hlavné znaky nemeckého charakteru boli mi už známe z doby predošlej, ktoré sa vystupňovali a vyvrcholili za doby nacion.-socialistického režimu Adolfa Hitlera. Ale ako tieto znaky budú sa zračiť v terajšej dobe o bytie a nebytie? Aký obraz robí na cudzinca nemecký občan? I keď mám príležitosť, stýkať sa s členmi nem. misie⁷³ denne, predsa pojala ma túha, podívať sa na vlastný život Nemca vo vlastnom domove, pretože predsa v cudzine žijúci nemecký občan môže snáď trošku pridávať na svojom dobrom vystupovaní, ktoré snáď by doma ani tak dôsledne nedodržiaval. Prvý dojem je vždy a ostáva trvalý. Od Nemcov, vojakov, ktorí sú u nás na Slovensku, musíme sa mnohému priučovať. Síce nemal som príležitosť nahliadnuť do života venkovana a robotníka. Beriem to, čo som videl a videl som život v meste v prvej rade, v samotnom Berlíne, a ďalej potom v rôznych častiach nemeckej ríše. Celková inteligencia je ovšem veľmi dobrá, chovanie vždy primerané a dobré, či už to bol sprievodca vo vlaku, alebo príslušníci v hoteloch, alebo na iných miestach Nemecka.

Nacion.-social.⁷⁴ vchoval z nemeckého občana príslušníka oddaného veľkej myšlienke.

Keď si spomenieme na zašlé roky, koľko politických strán bolo v Nemecku, koľko komunistov a ako to vyzerá teraz, musíme priznať, že sa nac. soc. podarilo, za niekoľko rokov vytvoriť city tolkých miliónov ľudí roztrieštených na rôzne strany.

Akými prostriedkami toho dosiahli? Hitler dobre pochopil, že pretvorenie národa a obroda musí započat' u najmladších. Preto nešetril nákladmi a vynaložil všetky prostriedky k výchove mládeže. Staval verejné budovy pre tento účel. Mládež pripravoval v boji za myšlienku nac. social. duševne i telesne. Duševne pestoval charakter mládeže stálymi prednáškami a propagandou.

Telesne pripravoval mládež na boj tým, že nechal pre mládež zariadiť ihriská, telocvične, kúpaliská, a strelnice. Tak v každej dedine najdeme strelnicu aspoň improvizovanú, aby už mladí mali možnosť, zacvičiť sa v umení streleckom a starí, aby sa mohli zdokonaľovať.

A to sa mu i podarilo. Mládež rozhodne je najoddanejšia časť národa svojmu otcovi, ktorého nie len ctia a poslúchajú bez reptania a kritizovania, ale ktorého pokladajú tiež za ideál nemeckého občana.

Postačí, že to povie „Führer“. U nich o tom nie je debat, či je to dobré, alebo nie. O tom jednoducho nedebatujú. Jeho rozhodnutie pokladajú „za sväté“. Pamätám sa ešte na jednu debatu v Berlíne, keď sme v noci za leteckého poplachu sedeli v podzemnej dráhe.⁷⁵ Skoro som prejavil radosť nad tým, že angličania sa dostali nad Berlín. Nie preto, že by som Angličanom nadržoval, ale z dvoch dôvodov.

73 Myslí sa Nemeckej vojenskej misie a Nemeckej leteckej misie.

74 Nacionálny socializmus.

75 Nález z 25. augusta 1940.

1. Sám na vlastnom tele pocítil opravdový nálet.

2. Budem môcť pozorovať ľudí v okamžiku, keď im hrozí nebezpečie zo vzduchu.

Chcel som vedieť aký psychologický stav vyvolá na občanoch, nevojakoch, tento anglický nálet.

Aby som sa dostal k svojmu prípadu: Bol to prvý nálet ostrejší na Berlín. A že nálet trval niekoľko hodín, mnohí z prítomných začali vojenské debaty. Keď ohliadnem na poriadok a disciplínu za poplachu, keď nikto nesmie objaviť sa na ulici, ale všetci musia vyhľadať si najbližší kryt, ľudia predsa i pri najväčšej mlčanlivosti a trpezlivosti pustia sa do nevinných debát.

Pravda, bolo mnoho tých, ktorí sa smiali bezstarostne a neváhali by, opustiť kryt a vyjsť na ulicu, aby na vlastné oči videli odohrávajúci sa boj a i tí, ktorí za najväčšej bubnovej palby v krytu kľudne podriemovali. To boli hlavne tí mladí, ktorí práve dorastajú.

Starí a starší púšťali sa ovšem i do debát a mal som príležitosť počúvať i toho, ktorého palba znervózňovala. Neváhal verejne byť rozzlobený na Angličanov, že ho nenechajú spať, ale i na samotných obráncov Berlína, že pustia tak ďaleko Angličanov. Máme tolko letectva a delostrelectvo, prečo dovoľia Angličanom dostať sa nad Berlín a čudoval sa, že Nemci už dávno nesrovnali anglické mestá a neobsadili už celú Angliu.

Vysvetľovanie z vojenského stanoviska, aká je ťažká obrana v noci, ho neuspokojili. Ale vysvetlenie, že dobu, kedy Nemci vniknú do Anglie zvolí „Führer“ samotný, mu postačila natoľko, že prestal viac debatovať a tvár sa mu vyjasnila. Z tohto malého príkladu možno vidieť, čo znamená u nich Adolf Hitler. Zaujímaví a zvláštni sú Nemci.

Majú radi poriadok a pevné vedenie a disciplínu. Nie na prázdno povedal veľký nemecký Bismarck: „Nemec nebojí sa nikoho krom Boha a hromu a váži si toho, koho sa bojí.“

Život v Nemecku ide normálnym tempom. Na prvý pohľad nie je ani možné spozorovať, že tento veľký štát vedie veľkú vojnu. Snáď ruch na cestách je trochu menší a vo veľkých mestách ako aj na nádražiach je viac vojska, ako za normálnych pomerov.

Pri väčšej opatrnosti a pozorovaní zistíme, že železničné stanice sú preplnené vojskom. V samotných mestách známky o vedení vojny nemeckým štátom je pozorovať vo výkladoch. Výklady sú síce plné, ale mnohé veci sú nepredajné, alebo predajné len na lístky, či už ide o potravné články, alebo články textilné.

Obmedzenie nákupu hneď od počiatku vojny má svoje výhody a nevýhody. Nevýhodou má v tom, že jednotlivci nemôžu nakúpiť, čo by k svojmu úplnému pohodliu potrebovali. Výhoda ovšem z hľadiska zaistenia zásobovania celého štátu a spravodlivého rozdelenia potrebných článkov životných je veľmi veľká. Riešenie na prvý pohľad je veľmi prísne, ale jediné správne. Pamätám sa ešte dobre na nedostatok cukru na Slovensku a ako k nemu došlo.

Za vojny, keď určitý štát nemá možnosť voľného medzinárodného obchodu, objaví sa nedostatok určitých vecí. Mnohí ľudia so zásobami peňazí. Zo ziskuchtivosti, alebo zo zlomyseľnosti nakupujú veľké zásoby pre seba, aby mali pre prípad dlhej vojny, keď sa objaví tento nedostatok, alebo aby mohli neskôršie potom tieto články s ohromným ziskom predávať, zatiaľ čo chudoba, ktorá žije so dňa na deň s ušetreného a vyrobeného peniazu, nemôže si nakúpiť žiadnych zásob.

Viedlo to nielen k tomu, že mnohé zásoby zbytočne ukryté ležaly a nemohli byť použité. Na druhej strane tento nákup o závod budil nervozitu a nepokoj u obyvateľstva, preto že za prvé, čo vlastne, aká budúcnosť ich čaká. Za druhé, mal obavu, že objaví sa skoro nedostatok, z čoho dostával strach a neistotu, i keď tento hromadný nákup nemusel mať za následok nedostatok.

Rozdelenie na lístky v čase vojny je veľmi správne a mimo toho spravodlivé, lebo zaručuje stejnomerné rozdelenie potravín, a má význam v tom, že zaručuje vždycky kontrolu zásob.

Pravda, tento systém nie je tak pohodlný pre ľudí. Vyžaduje časté poučovania a väčšej námahy a sebazaprenia občianstva: mnohí, hlavne chudobnejší, dobre pochopili správnosť tohto systému. Každý vie, že určitú dávku potravín, má zaistenú a nemusí sa obávať nedostatku, ktorý by mohol vzniknúť pri voľnom nákupe. A táto bezstarostnosť sa javí u ľudí.

Večeri v mestách sú rušnejšie ako v mieri. Verejné miestnosti, reštaurácie, hotely, zábavné miestnosti, divadlá, sú každý deň v pravom slova smysle preplnené. Ako som už uviedol, nikde nebadáme vojennú nervozitu, alebo paniku.

Cudzinec, ktorý by zablúdl do Nemecka nepozná, že tento štát vedie vojnu, až snáď večer, keď nastane úplné zatemnenie po celú noc, keď musí opustiť svoju posteľ a ponáhľať sa do protiletadlového krytu.

Celý nemecký národ je úžasne jednotný, snáď jednotnejší ako bol pred touto vojnou.

Jedno je isté a o tom každý nemecký občan je presvedčený, že boj proti Anglii musí byť vybojovaný.

Angličan je ich najväčší nepriateľ a toho musia ešte odstrániť, v tom sú všetci za jedno.

Chovanie sa nemeckých občanov k cudzincom na verejnosti je laskavé. Ľudia veľmi ochotne dávajú žiadané vysvetlivky. Celkovo vzato v celom Nemecku u všetkých, či už vojenských, alebo nevojenských osôb je veľká disciplína pri každom ich počínaní a smysel pre poriadok na každom mieste vžitý a presne zadržovaný.

Disciplína myslím je daná nielen vojskom, ale vojaci ju prijímajú od občanov, len ju viac utužujú a prehľbujú.

Celkovo zhrnuto: Nemecký národ má svoje krásne vlastnosti, ktoré mu umožnili terajšie víťazstvo.

Disciplína, poslušnosť, úplná dôvera, úcta a oddanosť k terajšiemu vedeniu a oddanosť k vedúcej myšlienke je podnetom k víťazstvu, lebo v týchto veciach je sila národa a cena, o ktorú sa môže nemecký „Führer“ Adolf Hitler opierať.

NEMECKÁ ARMÁDA A V ČOM JE JEJ VELIKOSŤ

Nemecký vojak je známy, už od dávnejších dôb z histórie, ako vojak najlepší. Známe sú jeho veľké hodnoty z vojny Fridricha Veľkého, potom vo vojne rak-nem. r. 1866, nem.-franc. r. 1870-1871 a zo svetovej vojny.

Vojak bol vždy stelesneným vzorom vojaka, disciplíny a úplnej poslušnosti. Nemeckého vojaka radi napodobovali a kopírovali iní panovníci.

Po svetovej vojne nemecká armáda bola rozpustená. Nemecko mohlo udržovať len nepatrnú armádu z obmedzenou výzbrojou a výstrojou. Nastúpením Adolfa Hitlera začalo sa znovu hovoriť o odplate za Versailles⁷⁶ k tomu bola potrebná silná a mužná armáda.

Ako je možné, že za tak krátky čas mohla byť utvorená vyzbrojená a vystrojená najväčšia armáda na svete? Veď vieme zo skúsenosti, koľko ťažkostí robí u nás len zreorganizovanie armády. Tu musíme sa zamyslieť nad tým, že bolo treba nadľudskej sily všetkých zložiek štátu k tomuto zázračnému vzostupu nemeckej armády.

Aby mohol vzniknúť a vytvoriť sa obrovský vojenský aparát, na ktorý sa musí dať najväč-

76 Versailleskú zmluvu uzavretú víťaznými mocnosťami krátko po skončení prvej svetovej vojny v roku 1919. Jednotlivé ustanovenia zmluvy v praxi znamenali výrazné oklieštenie povojnového Nemecka.

šia položka štátnych peňazí, muselo byť v prvom rade porozumenie samotného nemeckého občana, ktorý musel dostať najprv presvedčenie, o tom, že najistejšou záštitou bezpečnosti štátu bola a bude vždy armáda.

Ale nie som kompetentný, popisovať túto otázku. Chcem nastiniť dojem, aký urobila na mňa nem. armáda pri styku s niektorými jej činiteľmi a samotnými vojakmi.

V čom spočíva sila nemeckej armády?

Veď vieme zo skúsenosti, že armáda dobre vyzbrojená a dobre vycvičená, nemusí byť ešte dobrou armádou.

Duch zoceluje armádu a robí ju nepremožiteľnou. A duch príslušníkov nemeckej armády je predsa len úcty hodný.

Kedykoľvek som mal príležitosť, hovoriť s nemeckým vojakom, vždy zračila sa hrdosť nato, že môže byť príslušníkom armády.

Všetci majú jeden cieľ, odstrániť a poraziť nepriateľa a stať sa znovu mocnými a nezávislými. Vojenský aparát je tiež zapnutý do ideí nac.-socialistickej a je jej najväčším ochrancom. Cieľ občanov a vojakov je ten istý, preto armáda nachádza u občianstva veľké porozumenie a podporu. Národ a armáda je jedno. Národ cíti sa pod ochranou svojej armády bezpečný. Vojak si je vedomý k čomu je vojakom a vedomý si je i toho, akú veľkú podporu má od svojho národa.

Vojak nemecký je prvou osobou v štáte, lebo je určený, nasadením svojho vlastného života brániť záujmy štátu. Videl som na mnohých miestach akú obrovskú cenu a úctu má nemecký vojak u občianstva. Pamätám sa dobre, keď sme cestovali do Berlína a na jednej stanici sme boli zdržaní niekoľko hodín, lebo sme mali presadať do druhých vozňov, na rozkaz veliteľa stanice.

Nevedel som dôvod, prečo máme presadať, viem len toľko, že nám to bolo veľmi nepríjemné, preto že sme všetci boli v noci svlečení a po väčšine spali sme s rozloženou batožinou. Márne boli protesty, že nemáme ísť do Berlína v tých vozňoch.

Jediná záchrana bola ešte u nášho veliteľa výpravy u p. mjr. v. Langsdorffa⁷⁷, na toho sme sa nakoniec obrátili. A tu bolo vidieť až zarážajúcu úctu a rešpekt pred nemeckým dôstojníkom. Stačil jeho pokyn, že presadať sa nebude a nebolo viac protestov zo strany železničnej správy. Dostali sme zvláštny rušeň a cestovali ďalej až do Berlína. Tento malý príklad ukazuje jasne, čo znamená nemecký vojak a týchto prípadov mohol by som uviesť i viac, ale nie len dôstojník, ba i obyčajný vojak, na ktorého by sa u nás osopili, dal pokyny občanom a stačilo to na toľko, že bez rečí a protestov bolo ho uposlechnuté.

Toľko som chcel povedať o tom aké porozumenie najde nemecký vojak u civilou, to preto, že občan i vojak majú tie isté zásady a ten istý cieľ: Cestou národného socializmu dosiahnuť svojho veľkého cieľa.

Dobre sa musí pracovať v armáde, za ktorou stojí všetko občianstvo a v ktorej vidí symbol svojej sily. Celý štátny aparát sa zapnul v prospech armády a pre jej podporu.

A teraz prikročíme k vlastnému nem. vojakovi, a v čom záleží jeho sila?

Nemecká armáda rozoznáva skupiny: Dôstojníkov,
poddôstojníkov a
vojakov.

Je dôležité posúdiť, aký vzájomný pomer je medzi týmito kategóriami, preto že len na podklade rozboru vynikne nám obraz o vnútornej sile armády a vnútornej cene armády.

Aký je pomer nemeckého dôstojníka k inému dôstojníkovi? Vzájomná úcta hrá tu veľkú

77 Správne podplukovníka, pozri text predchádzajúcej správy.

úlohu. Nevidel som prípadu, že by nemecký dôstojník vyšší, alebo predstavený nechoval sa úctivo a laskave k svojmu mladšiemu kamarátovi.

Žiadne rozdiely v hodnosti pri ich vzájomnom jednaní nebolo vidieť a pozorovať. To pokladám za veľmi dôležité, nakoľko mladý dôstojník cíti sa medzi nimi ako opravdový mladší kamarát a pomocník.

Nemecký predstavený nikdy neodsúdi chybu svojho mladšieho. Chybu najde, upozorní naňu, ale nezabudne pochváliť aj dobrú vec, ktorú spozoroval, tým neodoberie chuť k práci. Každý si je vedomý svojich chýb, ale pritom si je vedomý, že má i dobré veci a jeho práca nie je nadarmo robená. V tom musíme sa mnoho od nich učiť.

U nás mladý dôstojník, ktorý príjde s elánom do roboty, pri najmenšej jeho chybe sa mu bez výberu vynadá a tým okamžikom je po vnútornej sile dôstojníckeho zboru. Mladý nemá odvahu, niečo podniknúť na vlastnú zodpovednosť z obavy, že sa mu nedostane uznanie za jeho samostatnosť, ale naopak, pri najmenšom zakopnutí, čaká ho ostrá kritika.

Dôstojníci len vtedy idú s elánom do vojny, keď sa majú na vzájom radi a u mladého stačí často len uznať pobiedky a môžeme čakať veľký výsledok.

Veľmi ma zaujalo uznanie nemeckých veliteľov, ktorí dobývali francúzske pevnosti, keď sa pred nami verejne priznali k tomu, že vojnu nemeckú vyhrali najmladší dôstojníci, ktorí s najväčšou statočnosťou, hrdinskosťou a nasadením vlastného života, lámali odpory nepriateľa.

To je iste otvorené priznanie sa vyššieho velenia obrovskej cene mladého dôstojníka. A ten nepotrebuje nič iného, ako toto uznanie.

Takto idú ruka v ruku nemeckí dôstojníci spoločne za veľkým cieľom.

Pomer dôstojníka k poddôstojníkovi je podobný. Zatiaľ čo u nás podd. nemal doposiaľ valnej ceny, preto že sa mu venovala malá pozornosť, poddôstojnícky sbor upadnul a splynul s mužstvom⁷⁸, v nem. armáde naopak, podd. je vyzdvihnutý, oddelený od mužstva tak vysoko, že to zrači na prvý pohľad nie len v službe, ale i mimo službu.

Poddôstojníci sú hlavní činitelia pri výcviku a pri udržiavaní kázně. Táto dôležitosť sa im musí priznať.

My, slovenská armáda, ktorá berie vzor s armády nemeckej, sa snažíme, podľa toho tiež urobiť tento dôležitý krok pri výchove podd. dorastu. A čo som spozoroval u školnej roty počas mojej práce, podarilo sa to znamenite a výsledok na celkovom výsledku vo výcviku a kázní je markantný. Dobrý poddôstojník vychová i zanedbaného vojaka v dobrého vojaka.

Špatný poddôstojník nielen, že nevychová dobrého vojaka, ale dobrého vojaka i skazí.

Pri riešení podd. otázky musíme byť dôslední, lebo len tak môžeme očakávať dobrý výsledok v armáde.

Nemecký podd. je vychovávaný k samostatnosti a zodpovednosti a toto sa vyžaduje od nich do dôsledkov a bez odmluvy sa musí plniť.

Výcvik a výchova vojaka robí sa s najväčšou presnosťou a svedomitosťou.

Vojak podľa ich náhľadu nestačí byť dobre vycvičený a výborne vyzbrojený, ale musí byť

78 Podľa nemeckého vzoru vznikol nariadeniami s mocou zákona zo dňa 26. 9. a z 11. 10. 1940 Zbor vojenských poddôstojníkov z povolania, ktorý postupne preberal úlohy rotmajstrovského zboru. Dovtedy boli poddôstojníci súčasťou mužstva (hodnosti: slobodník, desiatnik, čatár). Cieľom zboru bolo „dať armáde spoľahlivé nižšie velenie pre výchovu a výcvik jednotiek menších ako čata.“ Služba mala trvať 6 rokov (mohla však byť predĺžená až na 8 rokov, ale rozhodnutím ministra národnej obrany aj skrátená). Počas nej však poddôstojník musel zostať slobodný. Bližšie pozri CSÉFALVAY, F. a kolektív: *Vojenské dejiny Slovenska – V. zväzok (1939-1945)*. Bratislava 2008, s. 24, 36.

i mravne i duševne vychovaný. Chcem tým povedať, že nemeckému vojakovi venuje sa veľká starostlivosť i po stránke duchovnej prednáškami. Týždenne venujú niekoľko hodín politickým a národným prednáškam a utvrdzujú ho v presvedčení, že cesta, ktorú ich vodca „Führer“ stvoril, je jedine správna a možná. Toto presvedčenie nadchne vojaka tak ďaleko, že je priamo nadšeným a je ochotný, biť sa na život a na smrť.

Celú voj. vedu dali do služieb nacion. socialistických a na tomto podklade je postavená celá nemecká armáda.

Tak, že vojakovi sa nezdôrazňuje ani toľko príprava pre vojnu, ale príprava po všetkých stránkach, chrániť ideu nac.-soc., na ktorých základoch je celá nemecká ríša postavená. Taktiež i na cvičisku pri obyčajnom cvičení snažia sa vojakovi nahovoriť, že chyby, ktorých sa dopúšťa, sú na škodu nemeckého ideálu. Tak si podľa môjho náhľadu môžem predstaviť tú ohromnú vnútornú silu nemeckej armády. Čisto hrubá disciplína nemohla by dosiahnuť tohto pokroku. To viem i z toho, že za mojej cesty mal som príležitosť, vidieť s vojakom dôstojníka takým spôsobom, že to nasvedčovalo, že by tam bola hrubá disciplína.

V mnohých momentoch spatríme vojaka, ktorý so svojim dôstojníkom hovorí úplne po susedsky, kamarátsky, až to zarážalo.

V tom musí byť niečo hlbšieho. Pri všetkom tom jednaní zrači sa úcta vojaka k vyššiemu. Vojak na svojho veliteľa je pyšný a hrdý. Robí všetko rád, preto že vie, že jeho veliteľ ho chce naučiť len dobrému, že ten predstavený sa oň stará a obaja pracujú za tým istým cieľom, ktorý je im svätý. Všetci majú svoj spoločný ideál, pre ktorý spoločne pracujú, tak si môžeme vysvetliť tú veľkú ohotu k vyššiemu predstavenému.

Nikdy sa mi nepodarilo dosiahnuť od nemeckého vojaka, že by bol o svojom veliteľovi niečo zlého povedal, buď nepovedal nič, alebo len dobre. V tom je tá veľká sila nemeckého vojska.

Je ťažko posúdiť a srovať nášho dôstojníka s dôstojníkom nemeckým. Nem. dôst. rozumie lepšie svojmu vojakovi, akokoľvek ich odborné znalosti sú s našimi približne rovnaké. V spoloč. chovaní nás predstihujú.

Dôstojníci nemeckí sú viac praktici. Vysvetľujem si to tým, že v nemeckej armáde mnoho prenechajú spoľahlivému a dostatočne školenému podd. sboru a sami dôstojníci nezasaňujú do najmenších detailov.

Ukážkové cvičenia, ktoré sme mali príležitosť vidieť v nemecku hlavne v pech. a del. učilisku ma prekvapili čo do mohutnosti materiálnej, ktorá bola pri cvičeniach použitá. V duchu som im závidel toto množstvo materiálu, ktoré majú k dispozícii.

Organizácia cvičenia bola pripravená do najmenších detailov, v tom sú nemci opravdu majstri.

Nebudem hovoriť o detailoch, tie sú podobné ako u nás. Len snáď u námetu dalo by sa povedať, že ich námet a samotný rozkaz jej jednoduchší a kratší, ale podobný nášmu.

Jedna vec, ktorá ma zvlášť zaujala bola tá, že poľná strelba nemeckého vojaka je hodne prispôbená skutočnému boju, skutočnej vojne, až nato, že nepocituje účinok nepriateľskej palby. Ale obraz a skutočný účinok palby vlastných zbraní vidí dokonale. Nielen že musí samotný pešiak vrhať ostré granáty na ztečné vzdialenosti, ale pozná i mohutnosť zbraní, ktoré ho podporujú.

V tom vidím veľký úspech pre samotnú vojnu. Vojak už tu cvičí sa v odvahe a získa dôveru vo vlastnej zbrani a vlastnému ručnému granátu, ale tiež stane sa i sebavedomý a smelý, lebo vidí na vlastné oči zničujúci účinok vlastných ťažkých zbraní a delostrelectva. Vojak, ktorý prerobí takéto cvičenie, prerobil polovičný hrb válečný.

Nemecké poľné cvičenie je opravdovým znázornením skutočného boja, výsledok vo voj-

ne sa ak iste ukáže. Zatiaľ čo náš vojak je určite okamžik ohrozený palbou všetkých zbraní, nemecký vojak toto vlastne všetko prežil už v mieri na polnej strelnici.

Samozrejme, že takéto cvičenie je spojené tiež s nebezpečím a stáva sa často, že príjde i k zraneniam aj k smrti. „Ale s tým sa už musí rátať“ ako nemci už sami hovoria.

Pamätám sa ešte, keď som bol ako učiteľ v Miloviciach, pech. učilisku, aké ohromné prípravy a bezpečnostné opatrenia sa robili na polné cvičenie kde Ľ. K.⁷⁹ mali prestreľovať. Dôsledok toho bol, že skutočne mnohí vojaci dostali strach, lebo bolo príliš veľké napomínanie a poučovanie. Cvičenie bolo skvelé. Mnoho sme sa poučili.

Opäť zdôrazňujem, aké uľahčenia majú učitelia v učilisku, že dostanú všetok materiál potrebný k cvičeniu. Mohutnosť materiálu sa prejavila pri strelbe delostreleckej na del. strelnici. Tu opravdu im človek môže závidieť.

Veď vlastne tento materiál je všetko. Ostatné je len vecou organizácie a pilnosti.

Armáda s výborne vycvičeným dôst. sborom, so smyslom pre zodpovednosť a láskou k svojmu povolaniu, precitnutá ideálom celoštátnym a vybavená prvotriednym materiálom, má možnosť, stať sa najlepšou armádou sveta, akou je armáda nemecká.

ZÁPADNÉ BOJISKO:

Boj, ktorý sa odohrával teraz na západe sledoval iste každý s veľkým pohnutím a napätím.

Veľká nemecká armáda útočí proti Holandsku, Belgii a Francii. O Holandsku bolo jasné, že vojnu dlho nevydrží a veľké nem. sily nezadrží. Ja som sledoval hlavne boj v Belgicku a potom vo Francii.

Belgia a hlavne Francia pripravovali sa už dlhé roky, už pred svetovou vojnou na útok Nemecka a stavali veľké, betonové pevnosti.

Aké že to musia byť pevnosti? Možno vôbec tieto pevnosti dobyť? Francúzi sami boli presvedčení o tom, že ich pevnosti sú nedobytné. Zo svetovej vojny vieme, koľko ľudskej krvi stály útoky na takú pevnosť Verdun a nepodarilo sa ju dobyť?

Po svetovej vojne tieto pevnosti ešte modernizovali a zosilovali. Sám som sa domnieval, že pevnosti sa dobyť nepodari, keď že už sami Francúzi toto zdôrazňovali.

A naraz, keď sme sledovali priebeh vojny, mali sme príležitosť sami zažiť prekvapenie za prekvapením. Čítali sme, že Nemci ničia pevnosti ohromnou rýchlosťou a že Francúzi ustupujú z pevností. Čím to je? Či majú Nemci zvláštny bojový prostriedok, proti ktorému pevnosti nemôžu odolať, alebo Francúzska armáda, jedna z najväčších armád sveta, je tak morálne upadnutá, že sa jej nechce bojovať?

Cestu po západnom bojisku som očakával s najväčším napätím. Cestou po Holandsku nebolo visieť takmer vtáka po vojne. Po prechodu hraníc holand.-belgických, začali sa objavovať známky, že tu pred nedávnom zúrila vojna.

Dediny na mnohých miestach belgických a francúzskych úplne rozstrieľané, tak že ostaly len zbytky domov ako rumiská.

Zvláštny boj musel sa tu odohrávať hlavne motorizovanými jednotkami preto, že škody a známky po boji boli len v dedinách a pozdĺž ciest. Mimo ciest nebolo vidieť žiadnych známkov po vojne. Už podľa toho sa dá usúdiť, že obrana bola slabá a povrchná. Ako sa zdá, po-

79 Ťažké guľomety.

čítalo sa tu hneď s ústupom. Ústup musel byť veľmi rýchly, ak to nebol priamo útek, preto že celou cestou bolo vidieť mnoho vojenského materiálu, ešte i teraz na hromadách ležiaceho.

Tento ústup som rozhodne tak rýchlo nečakal. Veď Franc. armáda, počítaná za najväčšiu a najmodernejšie vyzbrojenú nemôže ustúpiť po tak krátkom čase z najlepšie vystrojených beton. pevností. I keď Nemci sa drali do predu s najväčšou odvahou, ale vezmime v úvahu ohromné prekážky prírodné aj umelé, ktoré museli prekonávať, nemohli postupovať tým najväčším tempom 50 – 100 km za deň.

A ako sa mi Nemci priznávajú, nečakali tento rýchly úspech a nemysleli na to, že tak ľahko prejdú cez všetky prekážky a pevnosti. Kde sa Francúzi statočne držali, postup Nemcov vyžadoval nasadenie väčších síl a určitú dobu.

Krásny príklad statočnej obrany bol nám vysvetlený na prednáške o prechode Nemcov cez Aisnu, kde Nemci proti niekoľkým Franc. rotám vo voľnom poli museli zasadiť celú divíziu a zdalo sa, že útok nebude mať úspechu. Na iných miestach však skoro bez boja sa utekalo. Tu je možno hovoriť len o špatnom vedení a morálnom úpadku francúzskeho vojaka.

Samotné francúzske pevnosti ma veľmi sklamaly. Očakával som viac dôsledností a obranneho dôvtipu pri samotnom ich umiestnení. Veď Francúzi boli známi ako majstri obrany, ale celý ich obranný systém bol, viac pre nastrašovanie, ako pre samotný boj. Veľké betonové kryty, vedľa seba postavené v jednej rade bez väčšej hĺbky, nemohli zaručiť obranu na dlhší čas. Keď by Francúzi boli postavili menšie kryty a rozdelili ich do hĺbky, myslím bolo by sa im to viacej rentovalo. Obrovské miliardy sa neuplatnili.

Na druhej strane sme videli, že nemecký obranný systém ide do hĺbky. Menšie kryty, ale zato rozhádzané do hĺbky po teréne, zaručujú, že sa prielom pri vzatí prvých krytov, ďaleko ešte nemusí podať. V tom Nemci Francúzov ďaleko predčia.

Samotná ochrana krytov na strane francúzskej bola veľmi neistá až povrchná. Okrem rady drátených prekážok a sem-tam prekážok proti ÚV⁸⁰, nemali Francúzi nič, čím by zadržali eventuelný nemecký postup. Tak vidíme na príklad na strane nemeckej, že ich pevnosti dômyselne postavené a maskované boli chránené mimo palbou iných krytov, umelov priekopou a umelým stupňom proti ÚV. Tieto umelé prekážky nem. pevnostnej linie proti UV sú skutočne premyslené a dôsledné. Osobne sa mi zdá, že francúzske velenie neverilo na vážny nem. útok proti ich pevnostiam a preto sa nestarali o ich dôkladnejšiu ochranu.

16-denná cesta po Nemecku, Belgii a Francii zanechá vomne hlboký a nezapomenuteľný dojem.

Nie len, že som videl kus sveta, ale videl som život víťazného štátu a videl som tiež život v zemi porazeného a opusteného štátu, ktorá budila dojem zanedbávanej zeme už viac rokov.

A keď sa znova obraciam k otázke, ktorá armáda je silná a nepremožiteľná, musím znovu podľa výsledku na západe konštatovať, že len tá armáda je spoľahlivá a silná, ktorá je vyzbrojená hlavne po stránke mravnej, ktorá bojuje za spoločný ideál, ako armáda nemecká.

*Bundesarchiv – Militärarchiv Freiburg, f. Verbindungs-Kommandos und Stäbe,
Bestandssignatur RH 31/4, Archivssignatur 24.*

80 Útočnej vozbe.